

అత్యద్భుత మాయాజాల మర్మశాస్త్రము

కర్త. మంత్ర విద్యాప్రవీణ శ్రీ కృష్ణ
(సుమారు 40 చిత్రములతో కూడినది)

ఇది అత్యద్భుత గ్రంథరాజము. ఇట్టిది యిదివరకు వెలువడలేదు. మంత్రశాస్త్రము, పాశ్చాత్య దేశములలో ఎక్కువ ప్రచారము గల మెస్మరిజమునకు సంబంధించిన అనేక ఉద్బంధముల ఆధారంతో ఇది వ్రాయబడినది.

ఈ పుస్తకములోని విషయములు సంభ్రమాశ్చర్యములను గలిగించును. దీని సహాయముతో చంద్రజాలికులు తమ విద్యను అభివృద్ధి చేసికొవవచ్చును. ఇతరులు ఈ శాస్త్రము నభ్యసించి ప్రదర్శన లిచ్చి తమ మిత్రులను కులోపపరచవచ్చును లేక ఈ విద్యను వృత్తిగా చేసికొని ధనార్జన చేయవచ్చును

ఇంద్రజాల, మహేంద్రజాలములకు సంబంధించిన అనేక విషయములు లేట తెనుగున వివరింపబడినది. హస్తలాఘవము, దృష్టిప్రసరణము లతో చేయదగిన జాలములు, తంత్ర, మంత్ర, యంత్ర, తైల, అంజనముల సహాయముతో ప్రదర్శించునట్టి జాలములు, సుమారు రెండు వేలకు పైగా వ్రాయబడినది. 420 పేజీలు గ్రంథము

విషయములు కొన్ని: ఏనుగుతలను అంతరిక్షమున నిలుపుట, పాములు, తేల్లు మున్నగు విషజంతువులను అప్పటికప్పుడు సృష్టించుట, గచ్చకాయల యుద్ధము, వశ్యవిధానము, కుక్కను సింహము చేయుట, మండుచున్న దీప మెగురునటుల చేయుట, బీడునేలలో నందనోద్యాన వనమును సృష్టించుట, నీరునిండిన తటాకమును యెండజేయుట, నిష్ప లేక నేలన్నము వండుట, సింహ, శార్దూలములను ఎప్పటికప్పుడు సృష్టించుట, కనుకట్టు విద్యలు ఇటునంటి సుహృద్భుత జాలములు విదేశము లతో ప్రచారపరచుటగల ఎన్నియో వింతజాలములు గలవు 2-00

సి. వి. కృష్ణా బుక్ షాప్, తపాలుపెట్టె నెం 1805 మదరాసు-1

నాడీనీర్మలము

యాయుశాద్యనేక గ్రంథసంగ్రహీతంబుగల

నా డీ ని ర్మ ల ము

అ ను న ది

బ్రహ్మ శ్రీ

పండిత, పురాణం - సూర్యనారాయణ తీర్థులవారిచే

పరిష్కరింపఁబడి

ప్రకాశకులు :

సి.వి.కృష్ణాబుక్ డిపో.

121, అడ్మిన్ కోవల్ వీధి.

పోకాయపేట పోస్టు, మచిలీపట్నం - 79.

(రిజిస్టర్డ్ కాపీరైట్)

దీని వెల]

విషయము	పుట	విషయము
అశ్వగ్రహనాదీలక్షణము	5	నూతనావామునాదీలక్షణము
నాదీస్థానములు	6	అధ బాహ్యజ్వరాంగర్థజర,
అస్యచ్ఛ	7	అస్థిగతజ్వరానాదీలక్షణము
అస్యచ్ఛ	8	అనాధ్యనాదీలక్షణము
పాతాదినాడులయొక్క విశేష		సన్నిపాతలనాదీలక్షణము
స్వాభావికగతులు	8	శుభనాదీలక్షణము
మంజుళాలపాతాదినాదీలక్షణము	9	నాదీనిర్ణయము
రోగనీరోగనాదీలక్షణము	10	నాద్యుత్పత్తిప్రకరణము
అధ బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వర		పదినాడులను ఆశ్రయించియుం
నాదీవిచారము		జేది పదిపాములు
అధ ద్వంద్వనాదీలక్షణ ద్వంద్వ		ఇడాపింగళానాదీస్వరూపము
జ్వరంక్షణకనాదీజ్వరలక్షణము		అష్టధాతువుల స్థాననిర్ణయము
గామ్యత్వరత్రోచ్యం తే		నాదీస్థానములు
పాతనీత్రనాదీలక్షణము	11	సిరాదిస్వరూపము
పిత్తనాదీలక్షణము		నాదీనిదానము
శ్లేష్మపిత్తలక్షణము	12	గంధాంతరే
పిత్తశ్లేష్మనాదీలక్షణము	13	మతాంతరే
శ్లేష్మవాములక్షణము	13	బైద్యునికర్తవ్యము
పాతనీత్రనాదీలక్షణము	14	గంధాంతరే
పాతనాదీలక్షణము		నాదీనిరీతి కాలము
కఫరోగనాదీలక్షణము	15	స్త్రీపురుషనాదీలక్షణము
పిత్తనాదీలక్షణము		మతాంతరే
అధవిషమసంకలితనాదీవిచారము	16	గంధాంతరే
అధ పాతాదినాదీధు ద్వాత్రింశ		మతాంతరే
ద్వోషప్రాప్తిలక్షణము	17	కేవలస్త్రీనాదీలక్షణము

నాడిపరీక్షా క్రమము	37	పిత్తశ్లేష్మనాడి లక్షణము	45
గ్రంథాస్తరే	37	గ్రంథాస్తరే	45
సాదగతనాడి లక్షణము	38	సన్నిపాత నాడిలక్షణము	45
హస్తగత నాడిలక్షణము	38	గ్రంథాస్తరే	46
హస్తనాడి పరీక్ష	38	అసాధ్యనాడిలక్షణము	46
కంఠనాడి పరీక్ష	38	గ్రంథాస్తరే	46
నాసానాడిపరీక్ష	38	మతాస్తరే	47
కాలభేదముచే నాడిసంచార		గ్రంథాస్తరే	47
క్రమము	39	మతాస్తరే	47
అజ్ఞాత్య నాడిలక్షణము	39	గ్రంథాస్తరే	48
గ్రంథాస్తరే	39	మతాస్తరే	48
ధమనీనాడిలక్షణము	40	గ్రంథాస్తరే	48
జీవనాడి నాడిలక్షణము	,,	మతాస్తరే	48
నాడిపర్యాయశబ్దములు	,,	గ్రంథాస్తరే	48
నాడిదేవతలు	,,	మతాస్తరే	48
వారాదినాడిస్థానములు వాటి		గ్రంథాస్తరే	48
గుణములు	41	మతాస్తరే	48
గ్రంథాస్తరే	41	మాసాంతమృత్యునాడిలక్షణం	5
వారాదినాడిగమనక్రమము	41	అర్ధమాసమృత్యు నాడిలక్షణం ,	
మతాస్తరే	42	సప్తదివమృత్యునాడి లక్షణం ,	
గ్రంథాస్తరే	42	గ్రంథాస్తరే	,
అరోగ్యనాడి లక్షణము	43	ఏదవదివమృత్యునాడి లక్షణం	5
గ్రంథాస్తరే	43	చతుర్దదివసమృత్యునాడి ,	5
మతాస్తరే	43	మతాస్తరే	5
వారనాడిలక్షణము	43	త్రిరాత్రమృత్యునాడిలక్షణం	5
పిత్తనాడి లక్షణము	43	గ్రంథాస్తరే	5
కఫరోగనాడిలక్షణము	44	మతాస్తరే	5
వారపిత్తనాడి లక్షణము	44	ద్వితీయదివసమృత్యునాడి	
వారశ్లేష్మనాడిలక్షణము	44	లక్షణము	
గ్రంథాస్తరే	44	గ్రంథాస్తరే	

అస్యత్ప	53	మలాజ్జే శ్లేష్మదోషనాడీ
గ్రంథాంతరే	53	లక్షణము
ద్వాదశయామమృత్యు నాడీ		భాతపి త్రాణ శ్లేష్మభాతముల
లక్షణము	53	నాడీలక్షణము
దినాస్తమృత్యునాడీలక్షణము	53	అల్పశ్లేష్మము ప్రబలభాతము
ఆఠవయామమృత్యు నాడీ		ఉష్ణభాతము వీటి నాడీ
లక్షణము	54	లక్షణము
సార్ధయామమృత్యు నాడీ		సహజభాతము తీవ్రభాతము
లక్షణము	54	వీనియొక్క లక్షణము
అర్ధయామమృత్యునాడీలక్షణము	54	దుష్టరక్తనాడీలక్షణము
గ్రంథాంతరే	55	భూతజ్వర ఏకాహికజ్వరవిషం
భూతజ్వరనాడీ లక్షణము	55	జ్వర నాడీలక్షణము
రోగరహితాపమృత్యునాడీ		ద్వాహిక త్రాహిక చాతుర్థి
లక్షణము	55	జ్వరనాడీలక్షణము
దుష్టపిత్తనాడీ లక్షణం	55	అజీర్ణనాడీలక్షణము
సదోష నిర్దోషనాడీలక్షణం	55	మందాగ్ని నాడీలక్షణము
జ్వరదాహ సన్నిపాత నాడీ		దీప్తాగ్ని నాడీలక్షణము
లక్షణము	56	అగ్నిమాస్త్యము గ్రహణి వీని
జ్వరప్రకోపనాడీలక్షణము	56	యొక్క నాడీలక్షణము

విషయసూచిక

సంపూర్ణము

శ్రీ రస్తు
అశ్వినీదేవతాభ్యాం నమః

నా డీ న క్ష త్ర మా ల

—: * :—

శ్లో! అందువత్తమాల మౌళిత్య చాంగుళత్రయమాత్రకా ।

యవదీజప్రమాణేన నాడీ సర్వాంగసజ్జతిః ।

వ్యా! అంగుష్ఠేతి॥ సర్వాంగస జ్జతిః సర్వస్మిన్నంగేసంగతిః సంబంధః వ్యావనదూపః యస్యాం సా తథోక్తా నాడీ అంగుష్ఠమాల మౌళిత్య హస్తాంగుష్ఠమాల భూతకూర్పప్రదేశ మవలంబ్య స్థితా సతి అంగుళత్రయమాత్రకా అనామికామధ్య మాతర్జనీ రూపాంగుళ త్రయవరిమితప్రదేశ మనుస్మృత్య అనామికాదిక్రమేణ ప్రసారణేయవదీజ ప్రమాణేన యవదీజసదృశ ప్రమాణేన శోధ్యతా మిత్యర్థః ।

తా! శరీరమంతయు, వ్యాపించి యుండునట్టియు, హస్తము యొక్క అంగుష్ఠమాలభూతమగు కూర్పరప్రదేశమును ఆశ్రయించి యుండునట్టియు, అనామికామధ్యమా తర్జనీరూపమగు అంగుళత్రయ వరిమితప్రదేశము నాశ్రయించి యుండునట్టియు అనామికాదిక్రమ ముగ ప్రసరించుచుండు నాడీ యవదీజతుల్యప్రమాణము గలదిగ నుండును. అవగా హైని జెప్పబడిన నాడులు వాత శ్లేష్మ పిత్తక్రమ ముగ త్రివిధంబులుగ విశిష్టము.

ఆశ్చర్యనాడిమణము

శ్లో! వాతపి త్తద్వ శ్చస్యాద్యో ర్మధ్యే కథగతిర్భవేత్ ।

ఇయం నాడీ తథాశ్చర్యా విశ్లేయా వైద్యపారయైః ।

వ్యా! తాదృశనాడ్యాః వాత శ్లేష్మ పిత్త రూపేణ త్రిభా భాః మభిప్రత్యక్రమేణ తాః లక్షయతి॥ వాతేతి॥ ఆద్యోరనామికా తర్జనీ

ర్వాతసి తద్వయస్య గతిర్యథాభవత్ కోఽర్థః యదానామి
 నాడీగతిః తాదృశనాడీ వాతనాడీ యదాతర్జన్యాం నాడీగతిః
 నాడీ వైత్తనాడీ త్యేవం నాడీవ్యయస్య లక్షణే జ్ఞాతవ్యే ఇత్థం
 కావృత్తిత్యే సతి నాడీశ్వం వాతనాడ్యాః లక్షణమ్. తర్జనీః
 సతినాడీత్వం పితృనాడ్యాశ్చ లక్షణమ్. పరస్పరస్మావృత్త్యర్థం
 నివేశః తర్జన్యాః అదిమత్వం చాంగుష్ఠ మూలం దృష్ట్వా వ
 త్తరస్లోకే॥ మూలేచ వసాతే పితృమితి॥ మధ్యే మధ్యః
 యదానాడీ భవేత్ సాకఫగతిః. ఇత్థంచ మధ్యమావృత్తి
 నాడీత్వం కఫనాడ్యా లక్షణమితి వేదితవ్యమ్. ఇయం నా
 తేనప్రకారేణ ఆశ్చర్యా ఆశ్చర్యసంజ్ఞికేతి వైద్యసారగైరి
 నిర్ధార్యా మధ్య మాయాం యా నాడీ తస్యాః కఫసంజ్ఞా
 సంజ్ఞాప్యస్తీకృత్యర్థః, ఆశ్చర్యత్వంచ మధ్యస్థిక కఫస్యోపరి వా
 యస్య పరస్పరాభిసరణదశాయాం కఫనాడీ మస్పృష్ట్యైవ
 మాణత్వాదన్వర్థసంజ్ఞాదేయం ధ్వస్తకృతౌ ద్రష్టవ్యమ్ ॥

తా॥ మొదటిదియగు అనామికా తర్జనీస్థావముల నా
 యందు వాతపిత్తరూపముగు నాడీవ్యయముయొక్క మధ్య
 కఫస్థానమని యెఱుంగవలయును. అసంగ మధ్యమాంగుళీ
 నాశ్రయించి యుడునట్టి నాడీ కఫనాడీ యనియు, ఆశ్చ
 యనియు కామధేయద్వయముచే విలసిల్లును. ఆశ్చర్యనాడీ
 మధ్యమమునగుండు నైష్ఠనాడికి ఉపరిభాగమునందు పర
 పరణ సమయమున వాత పిత్త ధాతువులను తాను స్పృ
 షించుటయే ఆశ్చర్యత్వము.

నాడీత్రయస్థానములు

శ్లో॥ తర్జన్యాం పితృనాడీ చ కఫనాడీ చ మధ్యమే ।

అనామిక్యాం వాతనాడీ వర్తతే సరజస్సనామ్ ॥

వ్యా॥ పూర్వజ్ఞోక్తేనైవ వాతాదినాద్యాశ్రయజ్ఞానస్య సాధ్య
స్వపి శిష్యబుద్ధితైశ్చ ద్వారం వివిచ్య వాతాదినాడిస్థానాని జ్ఞానయతి॥
ర్జన్యామితి॥ సర్వత్ర సప్తమ్యాః ఆశ్రయత్వం తర్జన్యాం పితౄనాడి
త్తనాద్యాశ్రయభూతా తర్జనీత్యర్థః, ఏవమేవోత్తరత్రాపి జ్ఞాతవ్యం
బధ్యమే మధ్యమాంగుళావిత్యర్థః సరజస్త్వనాం మనుష్యాణామేవ
పంపిధా నాడి నిర్ధార్యా నాతిరిక్తజంతూనామితి భావః ॥

తా॥ ఇపుడు గ్రంథకర్త వాతాదినాడిస్థానముల తెలియజే
యుచున్నాఁడు. తర్జనీస్థానము నాశ్రయించి యుండునట్టి నాడి పిత్త
గాడి యనియు, మధ్యమాంగుళీ నాశ్రయించి యుండునట్టి నాడి
సహాడి యనియు అనామికను ఆశ్రయించి యుండునట్టి నాడి వాత
గాడి యనియు జేయంగవలయును.

అస్య చ్చ

శ్లో॥ మూలే చ వహతే పిత్తం మధ్యే చ వహతే కఫః ।

అంతే చ వహతే వాయుర్వైద్యశాస్త్రస్య నిశ్చయమ్ ॥

వ్యా॥ పూర్వం వాతనాద్యాః అదిమత్వం పితౄనాద్యాః అంతి
మత్వంచ నాడిప్రసర దృష్ట్యా నిరూపితం. ఇదానీం త్వంగుళ్యమూల
పృష్ఠ్యా పితౄగాద్యాః అదిమత్వం వాతనాద్యా శ్చరమత్వంచ వ్యవ
స్థాపయతి॥ మూలేతి॥ వైద్యశాస్త్రస్య వైద్యశాస్త్ర ప్రతిపాద్య
ధాతుపరీక్షణస్య లక్షణజ్ఞాతవ్యమిత్యర్థః ॥

తా॥ వాతనాడి మొదటిదనియు, పిత్తనాడి అంత్యమనియు,
నాడిసంచార క్రమముచే నిదివఱకుఁ జెప్పబడియె. ఇపుడు అంగుళ
మూలము నాశ్రయించిన మొదటిది పిత్తనాడి యనియు, అంత్యమునం
దుండునది వాతగాడి యనియుఁ బెలియజేయుచున్నాఁడు. మఱుకునికి
అంగుళ్యమూలమునందు పిత్తనాడి యనియు, మధ్యమమునందు కఫ
నాడి యనియు, అంత్యమందు వాతనాడి యుండుననియు వైద్యశాస్త్ర
జ్ఞాన నిశ్చయ మిట్టిదని యెఱుంగవలయును.

అ న్య చ్చ

శ్లో॥ అదా వాయుః కభో మధ్యే అంతే పైత్యంచ వర్తతే ।

సర్వనాడీక్రమాదూహ్యం పైద్యశాస్త్రస్య లక్షణమ్ ॥

వ్యా॥ రోగపరీక్షార్థం ధాతునిర్ధారణ దశాయాస్తు అనామికా
క్రమేనైవ ప్రేక్షితవ్యమిత్యభిప్రత్యాహ అదావితి॥ సర్వం సుగమఃతా॥ బాతనాడి మొదట నుండుననియు, కఫనాడి మధ్య
మునం దుండుననియు, పిత్తనాడి అంతమునం దుండుననియు ఇట్లురో
పరీక్షాకాలమునందు అనామికాదిక్రమముగ నిరీక్షింపందగును.

వారాదినాడులయొక్క విశేషస్వాభావికగతులు

శ్లో॥ వర్షాభూతుక కాకలాపుకగతం పైద్యం జవం వర్తతే ।

మాయూరేథసుహంసకుక్కుటగతిః శ్లేష్మః స్థిరోవర్తతే ।

కూర్మవ్యాళజలూమీసగమనాందోళో మరుద్వర్తతే ।

ఇత్యేవం త్రివిధా విశేషచలనా నాడీ బుద్ధైర్గ్రాహ్యతామ్

వ్యా॥ వారాదినాడీనాం విశేషస్వాభావికగతిమూహ, వర్షాభ
రితి॥ వర్షాభూర్మందూకః శుకః ప్రసిద్ధః కాకశ్చ లాపుకః తిత్తి
(అంధ్రభాషాయాంతీతువ) తేషాం గతం గమనం భవేత్తః తద్గమ
సదృశవిశిష్టం అతవన జపం వేగవత్ విభేషప్రసాధాన్య స్స పుం
లింగతా “జవోవేగిని వేగేచేతి విశ్వః” ఏవం విధం సత్ పైత్య
వర్తతే ప్రసరతి మయూరవప మాయూః ఇభః గజః హంసః మరాళ
కుక్కుటస్తామ్రచూడః తేషాం గతీరివ గతిర్యస్యాస్య తథావిధః॥ అ
వపస్థిరః మద్దప్రకారః శ్లేష్మః కఫనాడీ వర్తతే కూర్మః కమరః వ్యాళ
కృష్ణసర్పవిశేషః జలూకః రక్తపాః (అంధ్రభాషాయాంతేలగ) జహ
వచన నియమస్తు స్థానపక్షవప నాకారాస్తవత్ “రక్తపాస్తుజలూ
కాయాం స్త్రీయూంభూమ్న జలాకసః” ఇత్యమరణోశే దర్శనాత్
తతః స్త్రీయూః పుంసదిత్యాదినా పుంసద్భావవివక్షాయాం జలాక ఇ

సమాసే పుంలింగతా మినుః మత్స్యః తేషాం గమనమివ గతునం
యస్య తథోక్తః అతవస వక్రః షోలాంనోభవత్ కుటిగతిః మరు
ద్వాతనాడీ వర్తతే ఇత్యేవం యుషేణ త్రివిధా విశేషచలనా త్రిసో
విధాః ప్రకారాస్తానాం విశేషైశ్చ తీతి తథోక్తాః ఇతితల్లః విశేషపద
విశేషణంవా ఏవంవిధానాడీ బుద్ధైర్దాతనిర్ధారణ సమర్థైర్దాత్యాతాం
జ్ఞానవిషయాయక్రియతా మిద్యర్థః॥

తా॥ పై తల్పనాడి కప్ప చిలుక కాకము తిత్తిరిపడి వీటిగమనముతో తుల్యగమనము గలదిగ నుండునుగాన మిగుల వేగముగలదిగ నుండును. కఫనాడి నెవలి గజము హంస లోడి వీటిగమనముతో తుల్యగమనము గలదిగ నుండునని యెఱుంగవలయును. కావ నది స్థిరముగ నుండును. హాతనాడి తాచేటల గుప్పము జెలగ మీము డోల వీటిగమనముతో తుల్యగమనము గలదిగ నుండునుగాన కటిల గతిగలదిగ నుండును. ఇట్లు బుద్ధిమతులు పితృదినాడుల గతివిశేషములు మూఁడువిధంబులుగ నుండునని యెఱుంగవలయును.

మరణశాలపూతాదినాడీ లక్షణమ్

జ్ఞోః॥ వాతాధిజ్ఞో భవేదంతే మధ్యేష్టేష్మాభిజ్ఞో భవేత్ ।

హాతాధికో భవే దాదా వంతే పితృభికో భవేత్ ॥

పాతనాడ్యః మనుష్యాణాం ప్రాణప్రయాణసమయే
స్వస్థావం విహాయ॥ ఆస్తిస్థానే స్థిత్యా వ్రతుష్టలేత్వాహ పాత ఇతి॥
అంతే ప్రాణప్రయాణ సమయే పాతః పాతనాడి అధికః ప్రకోపిన్
భవేత్ శ్చేష్టరోగోన్నతికాలే మధ్యే స్వస్థానభూతమభ్యమాంగుళ
శైష్ట్యః కఫః అధిరో భవేత్ అదా స్వస్థానభూతానామిశాయాం పాత
పాతనాడి అధిరో భవేత్ అధిక్త్యంచ మాంద్యాతిశయః పాతరోగ
న్నతిసమయఇతి శేషః॥ అంతే నాశ్రయభూతవిజృంభణప్రాప్త్యాధికీ శ్వేత
నాడి అధికః స్వభావసిద్ధవేగావేషయా ద్విగుణ వేగో భవేత్॥

6/18/88

తా॥ మనుజులకు (పాణోత్క) మరణకాలమునందు పాతనాడి స్వస్థానమును వదలి స్థానాంతరమునందు నిలిచి అతిమాన్వ్యమును జెందును. కథనాడి శైష్వరోగాతిశయకాలమున స్వస్థానభూతషభ్య మాబ్బలియం దధి వేగము గలదిగనుండును పాతరోగాతిశయకాల మున పాతనాడి స్వస్థానభూతమైన తానామికయం దధికమాద్యము గలదిగనుండును పిత్రనాడి పిత్రరోగాతిశయకాలమున స్వాశ్రయ భూత తద్దనియందు స్వభాసిద్ధ వేగముకంటె ద్విగుణవేగము గలదిగ నుండును.

రోగనీరోగనాడియణమ్

శ్లో॥ నాడిత్రయీ వక్రగతిః శాస్త్రేస్థితా రోగ ఉచ్యతే ।

నాడిత్రయీ సమా స్యాచ్ఛే దరోగ శ్శాస్త్రనిశ్చయః ॥

హ్య॥ నాడిత్రయీతి॥ యదా నాడిశ్రయీ వక్రగతిః కటిలగ మనం తదా అస్థిక శాస్త్రే వైద్యకే రోగ ఇత్యుచ్యతే నాడిత్రయీ సమా అనామికాదిక్రమేణ సమాప్రసారా స్యాచ్ఛేత్ అరోగః రోగస్యాభావః శాస్త్రనిశ్చయః శాస్త్రే జ్ఞాపితమ్॥

తా॥ దాశ శైష్వ పిత్ర నాడులు మూడును వక్రగతి గలవిగ నుండిన రోగహనియ, మూడునాడులు సమగతిగ నుండిన అరోగ హనియు నెఱుంగందగును.

అథ బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వర నాడివిచారః

శ్లో॥ శైష్వరో బ్రహ్మసంజ్ఞ సస్యైవైత్వకో పిష్ఠసంజ్ఞకః ।

హతి ఈశ్వరసంజ్ఞ సస్యదితి థస్వస్తరే ర్గఠమ్ ॥

హ్య॥ నాడికం బ్రహ్మదిసంజ్ఞా మాహ, శైష్వ ఇతి శైష్వః కథనాడి బ్రహ్మసంజ్ఞః బ్రహ్మేతి పరిభాషితస్యైత్వో ఏవమేవోత్తర తాపి ద్రవ్యవ్యమ్॥

రా|| కథనాడి బ్రహ్మసంజ్ఞగలదిగను, పితృనాడి విష్ణుసంజ్ఞ
గలదిగను, వాతనాడి ఈశ్వరసంజ్ఞగలదిగ నుంచును. ఇట్లు ధన్వం
తరి కథ పితృ వాత నాడులకు బ్రహ్మాది సంజ్ఞలను గల్పించెను.

అథ ద్వంద్వనాడీలక్షణ, ద్వంద్వబ్రహ్మలక్షణైశ్చ
నాడీబ్రహ్మలక్షణాన్యుత్తర త్రోచ్యంతే
వాతపితృనాడీలక్షణమ్

శ్లో|| బ్రహ్మనాద్యాం హంసగతౌ వీశ్వరో వైష్ణవం స్పృశేత్ |

త్రినాడ్యో వక్రగతయో వాతపితృస్య లక్షణమ్ ||

వ్యా|| బ్రహ్మనాద్యామితి|| బ్రహ్మనాద్యాం కథనాద్యాం హంస
గతౌ మందగతౌ సత్యామిత్యర్థః ఈశ్వరః వాతనాడీ వైష్ణవం వైతన్య
నాడీ స్పృశేచ్ఛయది త్రినాడ్యో వక్రగతయః భవేచ్ఛేత్, వాత
పితృస్యలక్షణమ్ ఇయమేవ తీవ్రగతి శ్చేత్, వాతపితృబ్రహ్మలక్షణం
పైవ మందా చేత్, అంశర్థబ్రహ్మలక్షణమితి వేదితవ్యమ్||

రా|| బ్రహ్మసంజ్ఞగల కథనాడి మందగతి గలిగియుండినను,
ఈశ్వరసంజ్ఞగల వాతనాడి విష్ణుసంజ్ఞగల పితృనాడిని స్పృశించినను,
మూడునాడులును వేరువేరుగ వక్రగతులు గలదిగ నుండినను వాత
పితృలక్షణమని ఎఱుంగవలయును, ఈ వాతనాడి తీవ్రగమనము గల
దిగ నుండిన, వాతపితృబ్రహ్మమనియు, నిదియే మందగమనము గలదిగ
నుండిన అంతర్థ బ్రహ్మమనియు నెఱుంగవలయును.

పితృవాయునాడీలక్షణమ్

శ్లో|| బ్రహ్మనాద్యాం హంసగతౌ విష్ణురీశ్వరగం స్పృశేత్ |

త్రినాడ్యో వక్రగతయః పితృవాయోశ్చ లక్షణమ్ ||

వ్యా|| బ్రహ్మనాద్యామితి|| బ్రహ్మనాద్యాం వైష్ణవనాద్యాం
హంసగతౌ సత్యాం విష్ణుః పితృనాడీ ఈశ్వరగం వాతనాడీ స్పృశే
చ్ఛేత్ త్రినాడ్యో వక్రగతయశ్చేత్, పితృవాయోలక్షణం ఇయమేవ

తీవ్రా చేత్ పైత్యబాయుజ్వరస్యమందా చేత్ తదంతర్గతజ్వరస్యా
లక్షణమితి జ్ఞాతవ్యమ్ ।

తా॥ కఫనాడికి మందగమనము గలిగియుండినను విష్ణుసంజ్ఞగల
పైత్యనాడి రుద్రసంజ్ఞగల బాతనాడిని స్మృశించినను కఫ పిత్త బాత
నాడులు మూడును వక్రగమనము గలిగియుండినను పిత్తబాయు వజ్ర
యును ఈపైత్యబాతనాడికి తీవ్రగతి గలిగియుండిన పిత్తబాయుజ్వర
మనియు మందగమనము గలిగియుండిన అంతర్గత పైత్యబాతజ్వర
మనియు నెఱుంగవలయును.

శ్లేష్మ పిత్తనాడిలక్షణమ్

శ్లో॥ తమోనాడ్యాం కూర్మగతౌ సాత్త్వికం రాజసః స్పృశేత్ ।
త్రినాడ్యో వక్రగతయః శ్లేష్మపిత్తస్య లక్షణమ్ ।

బాధ॥ తమోనాడ్యామితి॥ తమోనాడ్యాం ఈశ్వరస్య తమ
స్వరూపత్వాత్ వానాడ్యామిత్యర్థః కూర్మగతౌ వక్రగతౌ సత్త్వికం
రాజసః రజోగుణస్వరూపక బ్రహ్మసంజ్ఞక కఫనాడి సాత్త్వికం శుద్ధ
సత్త్వరూపవిష్ణు సంజ్ఞకపైత్యనాడిం స్పృశేచ్ఛేత్ త్రినాడ్యో వక్రగత
యశ్చేత్ శ్లేష్మపిత్తస్య లక్షణం ఇయమేవ తీవ్రాచేత్ శ్లేష్మపిత్త
జ్వరస్య మందా చేత్ తదంతర్గతస్యాపి లక్షణం బోధవ్యమ్ ।

తా॥ తమ స్వరూపమును బాతనాడి మందగతి గలిగియుండినను
రజోగుణ స్వరూపమును కఫనాడి సిద్ధసత్త్వరూపమును విష్ణుసంజ్ఞగల
పైత్యనాడిని స్మృశించినను మూడునాడులకువక్రగతి గలిగియుండినను
పిత్తశ్లేష్మమని యెఱుంగందగును. మఱియు నీ పైత్యనాడి వేగముగ
నడిచినను శ్లేష్మపిత్తజ్వరమనియు ఇదియ మంఃముగ నడిచినను అంత
ర్గత శ్లేష్మ పిత్తజ్వరమనియు నెఱుంగందగును.

పిత్తశైవ్య నాడిలక్షణమ్

శ్లో॥ మృతనాడ్యాం మందగతౌ వర్దకో జీవకం స్పృశేత్ ।

త్రినాడ్యో వక్రగతయః పిత్తశైవ్యస్య లక్షణమ్ ॥

వ్యా॥ మృతనాడ్యామితి॥ మృతనాడ్యాం వాతనాడ్యాం మందగతౌ సత్యాం అర్ధకం పైత్యనాడి జీవకం కఫనాడిం స్పృశేత్ త్రినాడ్యో వక్రగతయశ్చేత్ పిత్తశైవ్యస్య లక్షణం తత్ర తీవ్రమం గత్యోః పిత్తశైవ్యజ్వరస్య తరంతర్గతస్యాపి లక్షణం జ్వరస్య ఏవచం వాతశైవ్యపిత్రానాం యథాగ్రథ మృతజీవార్ధక జీవక సంజ్ఞా అపి నిమృతావితీ ఫలితార్థః తత్ర వాతపైత్యనాడ్యోః పార్శ్వభాగాదీచలనే నతి వ్యాధేః కించిద్దుస్సాధ్యత్వం శైవ్యనాడ్యాస్తథా చలనే అమయ స్యాసాధ్యత్వమేవేతి హస్తోభావః॥

తా॥ మృతసంజ్ఞసల వాతనాడి మందగతి గలిగియుండినను అర్ధకమను సంజ్ఞగల పైత్యనాడి జీవకమను సంజ్ఞగల కఫనాడిని స్పృశించినను వాత పిత్తశైవ్యనాడు తు వక్రగతి గలిగియుండినను పిత్తశైవ్య మనియు ఈ అర్ధకసంజ్ఞగల పైత్యనాడి వేగముగ నడిచిన పిత్తశైవ్యజ్వర మనియు మందగమనము గలది ననుండిన అంతర్గత పిత్త శైవ్యజ్వరమనియును నెఱుంగందగును. ఇట్లు వాతశైవ్య పిత్తనాడులల క్రమముగ మృతమనియు, అర్ధక మనియు, జీవక మనియు, సంజ్ఞలుగల విగ నుండును. మఱియు సీమాంధునాడులలో వాతపైత్యనాడులకు పార్శ్వ చలనము గలిగిన వ్యాధి కొంచెము దుస్సాధ్య మనియు, అట్లు శైవ్యనాడికిపై తమ పార్శ్వచలనము గలిగిన వ్యాధి అసాధ్యమనియు నెఱుంగందగును.

శైవ్యవాయులక్షణమ్

శ్లో॥ విష్ణునాడ్యాం మందగతౌ వీశ్వరం బ్రహ్మ సంస్పృశేత్ ।

త్రినాడ్యో వక్రగతయః శైవ్యవాయోశ్చ లక్షణమ్ ॥

వ్యా॥ విష్ణునాడ్యామితి॥ విష్ణునాడ్యాం పైత్యనాడ్యాం
గతౌ సత్యాం బ్రహ్మ జ్ఞైష్మనాడి ఈశ్వరం పాదనాడిం స్మృతేచే
త్రిపాద్యః పత్రగతయశ్చేత్ జ్ఞైష్మపాయోర్లక్షణం జ్ఞైష్మనాడ
పాదనాడిర్భగతి సాధారణా చేత్ జ్ఞైష్మపాయః తీవ్రాచేత్ గజ్జ
మందాచేత్ అదంతర్గత శ్చేతి తాత్పర్యమ్॥

తా॥ పైత్యనాడికి మందగతి గలిగియుండినను కఫనాడి
నాడిని స్మృశించినను మూడు నాడులును పత్రగతునము గలిగి
జ్ఞైష్మపాయ మనియు ఈజ్ఞైష్మనాడి తీవ్రముగ నడిచినేని జ్ఞై
పాయజ్వర మనియు మందగతి నడిచినేని అంతర్గత జ్ఞైష్మపాతజ
మనియు నెఱుంగుదను.

పాతజ్ఞైష్మ నాడిలక్షణమ్

శ్లో॥ అర్ధనాడ్యాం మందగతౌ మృతతో జీవకం స్మృతకా ।

త్రినాడ్యో పత్రగతయో పాతజ్ఞైష్మలక్షణమ్ ॥

వ్యా॥ అర్ధనాడ్యామితి॥ అర్ధనాడ్యాం అర్ధసంజ్ఞక పిత్రనాడ
మిత్యర్థః తస్మాం మందగతౌ సత్యాం మృతకః పాతనాడి జీవకం జ్ఞై
నాడిం స్మృతేచేత్ త్రినాడ్యో పత్రగత శ్చేతు పాతజ్ఞైష్మ
లక్షణం గతీశ్చేయం తీవ్రాచేత్ పాతజ్ఞైష్మజ్వరః మందాచేత్ త
లగ్నతజ్వర ప్రతిమస్తవ్యః ।

తా॥ అర్ధసంజ్ఞకపి పిత్రనాడికి మందగతి గలిగియుండిన
మృతసంజ్ఞకల పాతనాడి జీవసంజ్ఞకల జ్ఞైష్మనాడిని స్మృశించిన
మూడు నాడులును పత్రముగ నడిచినేని పాతజ్ఞైష్మమనియు నీవా
నాడి శీఘ్రముగ నడిచినేని పాతజ్ఞైష్మజ్వరమనియు మందగతిగలి
యుండిన నది అంతర్గత పాతజ్ఞైష్మజ్వరమనియు నెఱుంగవలయును.

పాతనాడిలక్షణమ్

శ్లో॥ బ్రహ్మవిష్ణో ర్మందగత్యో రుద్రనాడిగతి స్సుఖా ।

త్రినాడ్యో పత్రగతయో విజ్ఞేయం పాతనాడికమ్ ॥

వ్యా! బ్రహ్మతి॥ బ్రహ్మవిష్ణోః శ్లేష్మపైత్యనాడోర్మంద
త్యోస్సత్యోః కుద్రనాడ్యోః వాతనాడ్యోః గతిః స్ఫుటాచేత్
తినాడ్యోః పత్రగతయశ్చేతు వాతనాడిక॥ శుద్ధవాతనాడితి విజ్ఞేయం
తిరస్యాస్తీవాచేతు కేవలవాతజ్వరః మందాచేత్ తదంతర్గత
శ్చేర్యభిజ్ఞేయమ్॥

తా॥ కఫపిత్తనాడులకు మందగతిగలిగియుండక వాతనాడి
మొక్క గమనము స్ఫుటముగ నుండి మూడునాడులకు పత్రగమనము
లెగ నేని శుద్ధవాతనాడియని నెఱుంగవలయును, ఈ వాత గతి
ప్రముగ నుండిన కేవలవాతజ్వరమనియు మందముగ నుండిన అంతర్గత
వాతజ్వరమనియు నెఱుంగవలయును.

కఫరోగ నాడిలక్షణమ్

శ్లో॥ కుద్రవిష్ణో ర్మందగత్యో ద్భ్రూక్మానాడిగతి స్ఫుటా ।

త్రినాడ్యో పత్రగతయో విజ్ఞేయం శ్లేష్మలక్షణమ్ ॥

వ్యా! కుద్రేతి॥ కుద్రవిష్ణోః వాతపిత్తనాడ్యో ర్మందగత్యో
ద్భ్రూక్మానాడిగతిః శ్లేష్మనాడిరూచారః స్ఫుటాచేత్ త్రినాడ్యో
పత్రగతయశ్చేత్ శ్లేష్మలక్షణమ్॥ శుద్ధశ్లేష్మవ్యాధి స్వరూపమితిజ్ఞేయః॥
కేతస్తీవత్వేశుద్ధశ్లేష్మజ్వరః మందత్వే తదంతర్గత శ్చేర్యభిప్రాయః ॥

తా॥ వాత పిత్త నాడులకు మందగతిగలిగియుండక కఫనాడి
రూచారము స్ఫుటముగ నుండి మూడునాడులు పత్రముగ నడిచెనేని శుద్ధ
శ్లేష్మమనియు ఈ కఫనాడిగతి స్తీవముగ నుండిన శ్లేష్మజ్వరమనియు
మందముగ నడిచిన అంతర్గత శ్లేష్మజ్వరమనియు నెఱుంగందగును.

పిత్తనాడి లక్షణమ్

శ్లో॥ బ్రహ్మకుద్రా మందగతీ విష్ణునాడిగతిస్ఫుటా ।

త్రినాడ్యో పత్రగతయో పిత్తనాడ్యాస్తు లక్షణమ్ ॥

బాధ్య! బ్రహ్మరుద్రావతి! బ్రహ్మరుద్రామందగతీశ్వరేః
మందగతీశ్వరేః పుష్పనాడిగతిః పైత్యనాడిప్రచారః సు
త్రినాడ్యోవక్రగతయశ్చేత్ పిత్రనాడ్యాః పిత్రనాడిమూ
లైత్యోగవ్యవహాస మితిరోధవ్యం గతిస్తస్యాస్తీత్వ త్వే
జ్వరః మందగతిశ్చేత్ తదంతర్గతశ్చేత్సభిప్రాయః ।

తా॥ శ్లెష్మ వాత నాడులకు మందగమనము గలిగి
పైత్యనాడి ప్రచారము స్ఫుటమయ్యెనేని మూడు నాడులక
గలిగిన కేవల పైత్యమనియు నీ పైత్యనాడి శీఘ్రముగ
పిత్తజ్వరమనియు మందముగ చరించిన అంతర్గత పిత్తజ్వ
రముగందగును.

అథ విషమసంకలిత నాడివిచారః

శ్లో॥ త్రినాడ్యో మందగతయ స్త్రీనాడిగతయస్సమాః ।

త్రినాడ్యో మందగతయ స్త్రీనాడిగతయో జపాః ॥

బాధ్య! త్రినాడ్యధితి! ఏకస్థిక్షణే త్రినాడ్యః వాత
నాడ్యః వక్రగతయః కుటిలప్రచారాః అసరస్థిక్షణే త్రినా
సమాః వాతశ్లెష్మ పిత్రనాడ్యః సమానప్రచారః అన్యః
త్రినాడ్యోవాతశ్లెష్మపిత్రనాడ్యః మందగతయః గత్వామంద
తదంతర్గతేత్రినాడిగతయః జవాశ్చభవేయశ్చేత్కోర్ధః
గత్వాదిక్రమముల్లంఘన పూర్వస్థిక్షణేవక్రగతిః సమ
గతిర్జవగతిర్వాభవతి ఉత్తరక్షణేత్వతీయే వక్రజవగతిర
చతుర్థక్షణేసమమందా మందసమావాభవేత్ ఏవమూ
త్రయా స్సంకలనే విషమసంకలితనాడి తజ్వరశ్చేతి మంతః

తా॥ వాతశ్లెష్మ పిత్రనాడులు మూడును ఒకక్షణము
గతి గలవిగను యాస్తరిమునందు సమగతిగలవిగను మరియు
నందు మందగతిగలవిగను తదుత్తరక్షణమునందు తీవ్రగతి

లేక యీమాండూనాడులు పైని జెప్పబడిన వక్రగత్యాదులను
అతిక్రమించి పూర్వక్షణమునందు వక్రగతి సమగతి మందగతి తీవ్ర
గతి గలవిగను తత్తరక్షణమునందును తృతీయక్షణమునందును
వక్రగతి తీవ్రగతి గలవిగను చతుర్థక్షణమునందు సమగతి మందసమ
ములుగ నుండెనేని విషమసంకలితనాడియనియెను విషమసంకలిత
జ్వరమనియును నెఱుంగవలయును.

అథ వాతాదినాడిభిః ద్వ్యాత్రింశద్దోషప్రాప్తి

నాడి లక్షణము

శ్లో! ముహుర్దాసగతిః పిత్తో ముహుర్దేగగతిస్తథా ।

ద్వ్యాత్రింశద్దోషా స్సంప్రాప్తా ముహుత్కృకగతిశ్శివః ॥

వ్యా) ముహురితి॥ పిత్తఃపైత్యనాడిలాపురగతిః ముహురిత్యత్ర
సర్వత్రవీస్సగ్రాహ్యముహుత్కృహుః తిత్తిరితిసదృశగతిశ్చేత్ పిత్త
పైత్యనాడివా ముహుత్కృహుః భేదగతిః మండుకపుతిః ముద్దుకంఠనాడి
చలసదృశగతిర్వా భవేయశ్చేత్ శివః వాతనాడివా ముహుత్కృహుః
శ్శుకగతిశ్చస్యాచేత్ ద్వ్యాత్రింశద్దోషః జహ్వదోషాది చింతానుజ
బాహుటాది గ్రంథప్రతిపాదితదోషాస్సంప్రాప్తాభవేయరితిభావః ద్వా
త్రింశద్దోషలక్షణానితు విస్తరభయాన్నలిఖ్యస్తే ద్వ్యాత్రింశదోషశా
యస్త్రయోదశసన్ని సాతజ్వరాశ్చోత్పదస్తే ఏతత్సర్వం ఛాతునిర్ధ
వణసమర్థై శ్చికిత్సకైః పరిశోధ్యమ్.

తా॥ పిత్తనాడి మాటిమాటిక తిత్తిరిసదృశగతిగలదిగను లే
సలుమాటు కస్పయోగ కంఠనాడి చలసముతో తుల్యముగ
గమనము గలదిగ నుండినను లే వాతనాడి మాటిమాటికి చిలుక
మసమునకు సమమగుగతి గలిగియుండినను జహ్వదోషాది ద్వ్యాత్రిం
ద్దోషములు సంప్రాప్తములగునని యెఱుంగవలయును.

సూతికా వాయునాడిలక్షణమ్

శ్లో॥ ఋ ముహుర్జ్వలగతిర్బ్రహ్మ ముహుర్జ్వలగతిశ్చివః ।

ముహుర్జ్వలగతిర్విష్ణుః సూతికా వాయుః షడ్జనమ్ ॥

బ్యా॥ ముహురితి॥ అత్రాపి ముహుః పదేన విస్సగ్రాహ్యైర్బ
 శ్లేష్మనాడి ముహుర్ముహుః మందగతిస్సాచ్చేత్ శివః వాతనా
 ముహుర్ముహుః జవగతిః వక్రగతిశ్చ యది పిత్రనాడి ముహుర్ముః
 తీవ్రగతిస్సాత్ సూతికా వాయో సూతికానిమిత్తక వా
 తత్వ త్తిరితి రసరత్నాకర బాహుబ్రగంధాదిషు ద్రవ్యవ్యమ్ ।

తా॥ శ్లేష్మనాడి మాటిమాటికి మందగతిగలదిగను వాతః
 మాటిమాటికి శీఘ్రగతిగలదిగను ఇట్లు పిత్రనాడికి శివః శీఘ్రగతిగలి
 సూతికా వాయువనియు నెరుంగవలయు నీ సూతికా వాయువు
 వాయుప్రపలన జనించునని యెఱుంగందగును.

అథ బాహ్యజ్వరాంతర్గతజ్వర, అస్థిగతజ్వరనాడిలక్షణమ్

శ్లో॥ జవవక్రాస్త్రీనాడ్యశ్చ మందవక్రాస్త్రీనాడికాః ।

ఏకశ్లేష్మా వక్రగతి ర్జ్వరాంతర్గతిరస్థిగః ।

బ్యా॥ జవేతి॥ త్రినాడ్యః వాతశ్లేష్మపిత్రనాడ్య జవవక్రాః తీ
 కుటిలాశ్చేత్ జ్వరః శరీరబాహుసంతాపకృత్ బాహ్యజ్వర ఇత్యు
 త్రినాడికా మధ్యస్థకారేణ కుటిలగతాశ్చేత్ అంతర్గతః అంతర్గతజ్వ
 రిత్వర్థః వాతపిత్రనాడ్యోః స్వాభావికగత్యోరేవ శ్లేష్మ ఏకఏవ ము
 ప్రకారేణ వక్రగతిశ్చేత్ మధ్యమాంగుళియధిష్ఠితైస్త్వ తామేవేత
 తః తాడయేచ్చేత్ అస్థి యావచ్ఛరీరాధారక పృష్ఠభాగావస్థితబృ
 చ్చుష్ట విశేషః తద్గచ్ఛతీత్యస్థిగః అస్థిగతజ్వర ఇత్యర్థః అంతర్గతిరిత్యు
 అంతర్గతీరాస్తః గచ్ఛతీతి సూక్ష్మాకారేణాస్థితీత్యర్థః అంతర్గ
 తీత్యు థయత్రాపి అన్యర్థసంజ్ఞా ॥

తా॥ వాతశ్లేష్మపిత్తనాడులుమూడును తీవ్రముగను వక్రము
(ను నడిచెనేని బాహ్యజ్వర మనియు సీమూడునాడులును మందము
(ను వక్రములుగను చరించెనేని అంతర్గతజ్వర మనియు వాతపిత్త
నాడులకు స్వాభావికగతి గలిగియుండగ శ్లేష్మనాడియొకటి మూర్ఛము
మందముగను నడిచెనేని అస్థిగతజ్వర మనియును నెఱుంగందగును.
అస్థిగతజ్వర మనఁగా వెన్నెముకను ఆక్రమించినది.

అసాధ్యనాడిలక్షణమ్

శ్లో॥ అనిలో యాతి పిత్తస్యపిత్తో యాతి కఫాలయమ్ ।

కఫస్య కంతమాలాయా న భవేత్తస్యజీవనమ్ ॥

తా॥ అనిలేతి॥ అనిలుః వాతనాడి పిత్తస్య పైత్యనాడ్యాః స్థాన
మితి శేషః యాతిగచ్ఛతి యది పైత్యనాడిచ కఫాలయం శ్లేష్మస్థానం
యాతి ప్రాప్నోతియది యస్యపుంసః యా ప్రాప్తి కఫాలయః పిత్తనాడి
కఫస్య శ్లేష్మనాడ్యాః కంతమాల కంతమాలావత్ శ్లేష్మనావృత్త
తిష్ఠంతి భవేత్ తస్య జీవనమపి నభవేత్ సస్థాస్యతి ॥

తా॥ ఏపురుషునియొక్క వాతనాడి పైత్య నాడిస్థానమున కేగి
ననుపిత్తనాడి కఫనాడి స్థానమునకుఁ జనినను ఈపిత్తనాడి కఫనాడిని
కంతమాలిక తెఱఁగున వ్యాపించియుండినను ఆ పురుషుఁడు యమ
మందిరమున కేగునని యెఱుంగందగును.

సన్నివృత్తనాడిలక్షణమ్

శ్లో॥ మందమందం శిథిలశిథిలం వ్యాకులం వ్యాకులంపా ।

స్థిత్యాస్థిత్యా త్వరితగమనం పంచసూక్ష్మంగదానామ్ ।

ఏవం నాడీత్రివిధగతయో యస్యహస్తే పదే వా ।

దృశ్యస్తేఽమీ జగతి న భవేత్తస్య జీవాభిలాషః ॥

వ్యా! మందమందమితి॥ మందమందం మందప్రకారం సర్వత్ర ప్రకారే గుణవచనస్యేతి ద్విర్యావం శిథిలశిథిలం నివారనిర్మోకవత్ శిథిలప్రకార సంచారం వ్యాకులం వ్యాకులంవా సంశయజనకత్వేన స్థిత్యాస్థిత్వా స్వవేగాభావాత్ అదర్శనీయాయాః కుంక్షణమపస్థానం త్వరితగమనం ఉత్క్లష్టోత్క్లష్టత్య భావదత్వగతివత్ శీఘ్రగమనం ఏనం యాపా వచన వచనస్థాః నాడినాం సంభవేయశ్చేత్ గదానాం రోగాణాం అపస్థానమితి శేషం తత్సూక్ష్మం సూక్ష్మతయావిభావ్యమి త్యర్థః ఏవంప్రకారేణ అమీ పూర్వోక్తానాడీ త్రివిధగతయః త్రివిధ నాడీ ప్రచారా ఇత్యర్థః తాః యస్య పుంసః హస్తే వదేహ దృశ్యనే తస్య జగతి ఆస్మిన్ లోకే జీవాభిలాషః నభవేత్ ॥

తా! వాతశ్లేష్మనాడులగుతులు మందమందముగను వాయు రహితమగు స్థలమునందున్న పాముకలుగము తెఱఁగున శిథిలశిథిలగతి గలవిగను వ్యాకులవ్యాకులముగను నిలిచినిలిచియు నగిరగిరినడుచు ఆత్మగతిచందంబున శీఘ్రగమనము గలవిగనుండిన రోగములస్థితిని సూక్ష్మముగ నెఱుంగదగును ఈరీతిగ నేపుకుషుని యొక్క హస్తము నందుఁగాని లేక పాదమునందుఁగాని కనుపడునో ఆపుకుషునికి జీవాభి లాష లేదని యెఱుంగవలయును,

శుభనాడీ లక్షణమ్

శ్లో॥ సుస్యక్తతా నిర్మలత్వం స్వస్థానస్థినిరేవ చ ॥

అచంచలమమందత్వం సర్వేషాం శుభలక్షణమ్ ॥

వ్యా! సుస్యక్తత్యేతి॥ సుస్యక్తతా సుఘస్ఫుటత్యేన భాసమా సతా నిర్మలత్వం దోషరహిత్యం స్వస్థానస్థితిః అన్యస్థానమప్రాప్త్యైవ సర్వాసాం సాడినాం స్వస్థానేపృతిః అచంచలమ్యోత్ర భావప్రధాన నిర్దేశః చాంచల్యాభావః అమందత్వం మాంద్యాతికయాభావః ఏత

త్వర్యం నర్వేషాం రోగాణాం శుభలక్షణం సాధ్యత్వరూపకోశవ
జ్ఞాపకమ్!

అ! రాడులయొక్కగతి స్ఫుటముగను దోషరహితముగను
సానాస్తరముదు జెందక యుండుటయును చాలచల్యరాహిత్యముగను
మాన్యరహిత్యముగ నుండిన సర్వరోగంబులుసాధ్యంబులని యెఱుంగ
వలయును.

గ ద్య

ఇది సాతులూరివంశపయ్యపా రావార రాకాసుభాక రాయమానశ్య

శ్రీమద్గోపాలాచార్యసూరేంద్రజేన శ్రీకృష్ణసూరినా

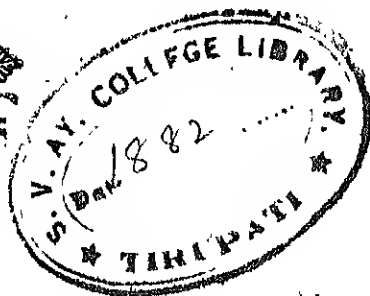
నిరచితా నాడినిరూపణాఖ్యాశ్వినిదేవకృత నప్త

వింశతిశ్లోకే వ్యాఖ్యానమాప్తాభూత్

ఇట్లు అశ్వినిదేవతలచే జేయబడిన నాడినక్షత్రమాలయను

నీగ్రంథము శ్రీకృష్ణసూరిచే జేయబడిన నాడినిరూపణం

బను వ్యాఖ్యానసహితముగ ముగిసెను

శ్రీ రస్తు

అశ్వినీదేవతాభ్యాం నమః

నా డీ నిర్ణయము

—: * :—

నాడున్నతి ప్రకరణము

శ్లో॥ యేవై యావద్వికారాః ప్రకృతివికృతయోయాశ్చ తేషాంబనిత్రీ
దేవే దేవాశ్చక్షురాదేరథనకలమిదం యత్సమూహైర్విస్మృతమ్
యత్సంక్షోభాత్ప్రియా ర్థిః ప్రథితమిహయతః సాలనాదిస్వసిద్ధా
సామూలాభ్యాజనేభ్యోవితరతుసుసుఖ ముక్తయేనశ్చభూయాత్ ।

వ్యా॥ అద్యం తావన్నాడికావిజ్ఞానాదేవవారప్రకృతిబనితానా
మామయానాం సాధాసాధ్యనభేదకక్షానం ప్రాప్య తే అతివప తన్నిరూ
ప్యతి ఇతి ।

తా॥ వైద్యుఁడు ప్రథమంబున వాటిపిత్రాది వైషమ్యములచే
బనించుడివ్యాధుల సాధ్యాసాధ్యంబులను తత్త్వవ్యాధి భేదంబులను
నెఱుంగుటకు నాడిజ్ఞానమే మూలకారణముగ నుండును అట్టి నాడిగతి
విశేషజ్ఞానము కలిగెనేని రోగస్వరూపంబులు దెలిసికొని తగిన చికిత్స
జేయదగును కావున ఆనాడుల స్వరూపంబులను దెలియజేసెదను.

శ్లో॥ కందమధ్యేస్థితా నాడి సుఖమేతి ప్రకీర్తితా ।

తిష్ఠంతే పరితస్సర్వాశ్చ క్రేస్తీన్నాడికాస్తతః ।

తా॥ శరీరమునందలిమూలాధారమధ్యంబున సుఖము యను
నొకనాడి యున్నయది మఱియు పదంపంబోయెడి ఇడాపింగళాది
నాడు లీసుఖమ్నూనాడిని చుట్టుకొని యుండును.

శ్లో॥ సార్థత్రికోట్యో నాడ్యో హి ఘూలాసూక్ష్మాశ్చ దేహీనామ్ ॥

నాభికన్ధనిబద్ధాసా స్తీర్యగూర్ధ్వమధఃస్థితాః ।

తా॥ మనుజుల దేహమున స్థూలసూక్ష్మములగు మూడుకోట్ల యేబదిలక్షల నాడులున్నయని, అనాడులు మూలాధారము నాశ్రయించి కొన్ని యూర్ధ్వభాగమునను కొన్ని యధోభాగమునను మఱికొన్ని తిర్యగ్భాగమునను వ్యాపించియున్న యని,

శ్లో॥ తిగ్రః కోట్యోర్ధ్వకోటిచ యాని బోమాని మానుషే ।

నాడీముఖాని సర్వాణి, ఘర్మబిందుం త్వరంతి చ ।

తా॥ మఱియు పై నాడుల నాశ్రయించి మూడుకోట్ల యేబదిలక్షల బోములున్నయని, ఆబోములు లే నాడులకు ముఖములు అనంబడును, అందుండియే వెలుట ప్రవించును,

శ్లో॥ నానానాడీప్రసవగం సర్వభూతాస్తరాత్మని ।

ఊర్ధ్వమూలమథశ్శాఖం వాయుమాన్దేణ సర్వగమ్ ।

తా॥ మనుజుల దేహమందు పైని జెప్పిన నాడుల కాధారభూతంబై పరబ్రహ్మవ్యూహమగు నొక సూక్ష్మవాయువు గలదు, అది ప్రాణాదివామువుల ద్వారా దేహమంతటకు వ్యాపించుచుండును,

శ్లో॥ ద్విసప్తతిరహస్రాణి నాడ్యస్సస్యైర్వాయుగోచరాః ॥

కర్మమాన్దేః సుషిరా స్త్రిగ్యంచ సుషిరాత్మికాః ।

తా॥ ఈపై నాడులలో జెబ్బది రెండువేల నాడులు వాయుసంచార యోగ్యములై యుండును, మఱియు, అనాడులు వాయుమార్గద్వారా పునరావృత్తి ప్రాసక్త కర్మరూప ఛిద్ర విశిష్టములై తిర్నగతరంధ్రప్రధానభూతములుగ నుండును,

శ్లో॥ తర్పయంతి రపైర్దేహం నద్యస్తాయైర్వార్ణవమ్ ।

ద్వాసప్తతిసహస్రం తు తాసాం స్థూలాః ప్రకీర్తితాః ॥

తా॥ నదులు నిజబలాలుచే సాగరమును నమ్మి గావించుచుండంబున పై నాడులు దేహిసేవింపెడి యన్న సానాదుల రసములచే

దేహంబును వృద్ధిని జేయుచున్నవి. అంకు వెయ్యిన్ని జెల్బుదినాడులు
ఘాలనాడులుగ నున్నయవి.

శ్లో॥ దేహీ ధమన్యో ధన్యాస్తాః పంచేంద్రియగుణావహః ।

నాభికందస్థితాస్తాస్తు నాభౌ చక్రే ప్రవేష్టితాః ॥

తా॥ పై నాడులలో శబ్దస్పర్శరూప రసగంధాత్మక పంచేంద్రియ
గుణగ్రాహకంబులగు నాడులే మిగుల శ్రేష్ఠంబులుగ నుండును.
అయ్యైదునాడులును మూలాధారంబు నాశ్రయించి నాభిచక్రంబునం
బ్రవేశించి యున్నయవి.

శ్లో॥ తాసాంచ సూక్ష్మసుషిరాణి శతాని నస్త స్వచ్ఛాని యైరస
కృదన్నరసం వహద్భిః । ఆప్యాయతే పపురదం హిస్పణామ
మిషామమృస్సప్రవద్భిరిప సింధుశతైస్సముద్రమ్ ॥

తా॥ పై నజెప్పఁజూసిన ఘాలనాడుల నాశ్రయించి నిర్మలమైన
యేడునూర్ల ప్రధాననాడులు సూక్ష్మఛిద్రములతోఁ గూడియుండును.
ఇవి ప్రతిదినము మనుజులు భక్షించెడి యన్నపానాదుల రసమును
పహించుచు సముద్రము నానావిధ సదులచే నాప్యాయమును బొందు
చందంబున శరీరమును వృద్ధిఁజేయుచున్నవి.

శ్లో॥ ఆపాదతః ప్రశృతి గాత్రమశేషమాసామామస్తకాదపిచ నాభి
పురఃస్థితేన । ఏతస్మద్దంగ ఇవ చర్మచయేన బద్ధంకాయం
స్పణా మిహ సిరాశతనస్తకేన ॥

తా॥ మూలాధారంబు నాశ్రయించి పాదము మొదలు శిరము
పర్యంతము వ్యాపించియుండెడి యేడునూర్ల నాడులచే మనుష్యు
దేహము మృదంగము చర్మముచేఁ గట్టంబడియుండు తెఱంగున
బంధింపఁబడి యున్నయది.

శ్లో॥ ఇడాచ పింగళా చైవ సుఖమ్నాచ చ సరస్వతీ ।

హతుణీ చైవ పూషాచ హస్తజిహ్వాయశస్వినీ ।

ఆత్మతాత్పర్యసహితము

విశ్వోదరీ కుహూశ్చైశ్శంఖనీచ పయస్విని ।

అలంబుసా చ గాంధారి ముఖ్యాశ్చైశ్చ తాత్పర్యేషుర్దశ ॥

తా॥ పైనాడులలో ఇడ పించళ సుషుమ్న సరస్వతి వాః
పూష కూస్తి జిహ్వ యశస్విని విశ్వోదరీ కుహూ శంఖని పయసి
అలంబుస గాంధారి అను నీపదునాలుగు నాడులు ముఖ్యంబుల
నుండును.

శ్లో॥ ఇడాచ పింగళా చైవ సుషుమ్నా చ సరస్వతీ ।

గాంధారి హస్తిజిహ్వ చ కుహూః పూషా యశస్విని ॥

చారణాలంబుసా విశ్వో శంఖనీచ పయస్విని ।

ఏతాః ప్రాణవహా నాడ్యో జీవకోశే ప్రతిష్ఠితాః ॥

తా॥ నామాంతరములుగల పై పదునాలుగు నాడులును
వాహినులై జీవకోశంబునం బ్రతిష్ఠింపఁబడి యున్న యవి.

శ్లో॥ తత్ర ప్రధానా నాడ్యస్తు దశ వాయు ప్రవాహికాః ।

తా॥ పై పదునాలుగు నాడులలో పది ప్రాణాదివాయుః
నులై యుండుటవలన నవి మిగుల ప్రధానంబుగ నుండును.

శ్లో॥ ఇడాపింగళయోశ్చైశ్చ సుషుమ్నా చోర్ధ్వగామినీ ।

గాంధారి హస్తిజిహ్వ చ ప్రసారగమనేఢితా ।

అలంబుసాయశస్విన్యో దక్షిణాంగే సమన్వితే ।

కుహూశ్చ శంఖనీ చైవ వామాంగే చాపలంబితా ॥

ఏతాసు దశనాడిషు నానాకార్యప్రసూతికా ॥

తా॥ ఇడ పింగళ సుషుమ్న యను నీమూడడు నాడులు
మునం దూర్ధ్వగామినులై యుండును గాంధారి హస్తిజిహ్వ
నాడులు చేతులు మొదలగునవి చాఁచుటకును ముడఁచుటకు
యు క్తంబులై యుండును అలంబుస యశస్విని యను రెండునా
దక్షిణాంగంబునను కుహూ శంఖని యను నాడులు వామాంగం

వ్యాపించియుండును. అప్పదినాడులలో మధ్యమంబున నుండెడి పూష
యను ప్రసూతికానాడి సమస్తకార్యంబులను జేయుచుండును,

శ్లో॥ ఇదాచ వామనాసాయాం దక్షిణే పింగళా మతా ।

సుషుమ్నా బ్రహ్మరంధ్రేచ గాంధారి వామచక్షుషి ॥

దక్షిణే హస్తీహృచ్చ పూషా కర్ణేఽథ దక్షిణే ।

వామే యశస్విని జ్ఞేయా ముఖే చాలంబుసా మతా ।

కుహూశ్చ లింగమూలే స్యాచ్ఛంఖిని శిరసోపరి ।

ఏవం ద్వారం సమాశ్రిత్య తిష్ఠంతి దశనాడికాః ।

తా॥ వామనాసికయందు ఇడయు, దక్షిణనాసికయందు పింగ
ళయు, బ్రహ్మరంధ్రంబున సుషుమ్నయు, వామనేత్రంబున గాంధా
రియు, దక్షిణనేత్రంబున హస్తీహృచ్చయు దక్షిణకర్ణంబున పూషయు,
వామకర్ణంబున యశస్వినియు, జహ్వయం రంబునయు, శిశ్నంబున
కుహువు, శిరంబున శంఖనియు వ్యాపించియుండును.

పదినాడులను ఆశ్రయించి యుండెడి నదివాయువులు

శ్లో॥ ప్రాణోఽచక్షుశ్చ తానశ్చ ఉదానో వ్యాన ఏవచ ।

నాగః కూర్మోఽథ కృకరో దేవదత్తో ధనంజయః ।

ఏతే నాడిభి సర్వాసు చరంతి దశవాయవః ।

ఏతేభి వాయవః పంచ ముఖ్యాః ప్రాణాదయః స్మృతాః॥

తేభి ముఖ్యతమా వేతౌ ప్రాణాపానౌ సరోత్తమే ।

ప్రాణ ఏవైత యోగ్యుఖ్య సర్వప్రాణభృతాం సదా ।

తా॥ ప్రాణము, అపానము, సమానము, ఉదానము, వ్యానము,
నాగము, కూర్మము, కృకరము, దేవదత్తము, ధనంజయము అను
నీవది వాయువులు సర్వనాడులయందును సంచరించుచుండును అయిన
నిప్పదివాయువులలో ప్రాణాదిపంచవాయువులు ముఖ్యంబులుగను,

అందు ప్రాణాపానంబులు మిగుల ముఖ్యంబుగను వానితో ప్రాణ మర్థ్యంతముఖ్యంబుగను నుండును.

శ్లో॥ శబ్దగ్రహః శ్రుతౌ నాడీ రూపగ్రహః చ లోచనే ।
గంధగ్రహః నాసికాయాం రసనాయాం రసానహః ॥
ఏనం త్వత్తు స్పర్శవహః శబ్దకృద్ధృవయాన్మృతే ।
మనోబుద్ధ్యాదికం సర్వం హృదయేషు ప్రతిష్ఠితమ్ ॥
పురీతత్యాం మనఃస్థిత్యా నిద్రా సమభిజాయతే ॥

తా॥ కర్ణంబులయందు వ్యాపించియుండు నాడులు శబ్దగ్రాహకంబులుగను, నయనంబులయందుండునవి రూపగ్రాహకంబుగను, నాసికయందుండునవి గంధగ్రాహకములుగను, జిహ్వయందుండునది రసగ్రాహకముగను, చర్మమునందుండునది స్పర్శగ్రాహకముగను, హృదయము ముఖము వీటియందుండునవి శబ్దోచ్ఛారణమునకును నుపయుక్తముగ నుండును. మనస్సు బుద్ధి ఇవి హృదయంబున ప్రతిష్ఠింపబడి యుండును. పురీతయను నాడీయందు మనస్సు లీనంబయ్యె నేని అప్పుడు నరునికి నిదురపట్టును.

వాక్యం॥ అన్యైశాం నామాన్యపి శౌచదాయమ్ ।

తా॥ పైని జెప్పబడిన పదునాలుగు నాడీనామములను గాక యితర నాడుల నామంబులు “శౌరద” యను గ్రంథమునందు జెప్పబడియున్నవి.

శ్లో॥ గాంధారి హస్తజిహ్వఖ్యా నపూషాబంబుసా మతా ।
యశస్విని శంఖరీచ కుహూస్సుశ్చప్తనాడయః ॥
వాక్యం॥ తాసాం స్థితిత్వరూపం యోగార్ణవే ॥

తా॥ గాంధారి హస్తజిహ్వ పూష అలంబున యశస్విని శంఖరీచ కుహూవు అను నామంబులుగల యేమనాడుల స్వరూప బును స్థితియు యోగార్ణవమను గ్రంథమున జెప్పబడి యున్నది.

శ్లో॥ ఇదాపృథ్వే తు గాంధారి మయూరగళసన్నిభా ।

సవ్యపాదాదినేత్రాంతా గాధారి పరిక్షీర్తితా ॥

తా॥ గాంధారియనునాడి మయూరకంఠవర్ణము గలదియై ఇదయను నాడికి పృష్ఠము నాశ్రయించి సవ్యపాదము మొదలు నేత్రాంతమువఱకు వ్యాపించియుండును.

శ్లో॥ హస్తీజహ్వోత్పలప్రజేతౌ నాడి తస్యాః పురః స్థితా ।

సవ్యభాగస్య మూర్ధాది పాదాంగుష్ఠాంతమాశ్రితా ॥

తా॥ హస్తీజహ్వయనునాడి నల్లకలువ వర్ణము గలదియై ఇదయను నాడికి ముందుభాగము నాశ్రయించి సవ్యభాగమున శిరస్సు మొదలు పాదాంతమువఱకును వ్యాపించియుండును.

శ్లో॥ పూషాతు పింగళావృష్టే నీలజీమూరిసన్నిభా ।

యామ్యభాగస్య నేత్రాంతా యావత్పావరణం గతా ॥

తా॥ పూషయను నాడి నల్లనిమేఘచ్ఛాయగలదియై పింగళయనునాడికి పృష్ఠభాగమునుండి దక్షిణభాగమున పాదాంగుష్ఠము మొదలుకొని నేత్రాంతమువఱకును వ్యాపించియుండును.

శ్లో॥ అలంబసారక్తవర్ణా నాడి తస్యాః పురః స్థితా ।

పాదాంగుష్ఠాంతమారభ్య నేత్రాంతం దక్షిణే శ్రితా ॥

తా॥ అలంబసయనునాడి రక్తవర్ణము గలదియై పింగళయను నాడికిముందుభాగము నాశ్రయించుకొని కుడిపాదాంగుష్ఠము మొదలు నేత్రాంతమువఱకును వ్యాపించియుండును.

శ్లో॥ యశస్విని శ ఖవర్ణా పింగళా పూర్వదేశగా ।

పాదాంగుష్ఠాంతమారభ్య దక్షిణమూర్ధాంతమాశ్రితా ॥

తా॥ యశస్విని యనునాడి శఙ్ఖవర్ణము గలదియై పింగళయను నాడికి పూర్వభాగము నాశ్రయించుకొని దక్షిణభాగమునందు పాదాంగుష్ఠాంతము మొదలు శిరంబువఱకును వ్యాపించియుండును.

శ్లో॥ గాంధార్యాశ్చ సరస్వత్యా మధ్యస్థా శంఖినీ మతా ।

సుపర్ణవర్ణా పాదాదికర్ణాంతా నవ్యభాగకే ॥

తా॥ శంఖినీ యనునాడి స్వర్ణవర్ణము గలదియై గాంధారి సరస్వతి యను నాడులకు మధ్యము నాశ్రయించుకొని నవ్యపాదము మొదలు కర్ణాంతమువఱకును వ్యాపించియుండును.

శ్లో॥ కుహూః ప్రోక్తా శ్వేతపర్ణా వాకుణీపూషమధ్యగా ।

పాదాంగుస్తాదిమూర్ధాంతా యామ్యభాగే కుహోర్మతా ॥

తా॥ కుహూ అనునాడి శ్వేతపర్ణము గలదియై వాకుణీ పూష యను నాడుల మధ్యము నాశ్రయించుకొని యామ్యపాదాంగుస్తము మొదలు శిరస్సువఱకును వ్యాపించియుండును.

పాశ్వా॥ రావళా సరస్వతీ విశోదరీ శంఖినీ ఏతా అపి ప్రధానత్యేనోక్తాః ఉక్తాః చ॥

తా॥ రావళ సరస్వతి విశోదరీ శంఖినీ యనునాడులును ప్రధానములుగాఁ జెప్పఁబడియున్నవి.

శ్లో॥ మాక్షిమార్గరే సుషుమ్నా సా బ్రహ్మరంధ్రేతి కీర్తితా ।

అవ్యక్తా సాచ నిజ్జేయా సుషుమ్నా వైష్ణవీ స్థితా॥

తా॥ సుషుమ్న యనునాడి మాక్షిమార్గమునం దుండుటచే బ్రహ్మరంధ్రంబని చెప్పఁబడును. అన్నాడి విష్ణుదేవతాకమై అది వ్యక్తముగ నుండును.

శ్లో॥ తాసాం తిగ్రః ప్రధానాస్తు తిగ్ర్యప్యేవోత్తమా మతా ।

ఇదాచ సింగళా వైష సుషుమ్నా చ తృతీయా ॥

తా॥ పైనిజెప్పఁబడిన పదినాడులలో ఇద సింగళ సుషుమ్న యను మూడు నాడులును ప్రధానములుగ నున్నయవి. వాటిలో సుషుమ్న యనునాడి ఉత్తమోత్తమముగ నుండును.

శ్లో॥ తత్రైవా వామతో యాతి ద్వితీయా దక్షిణే తథా ।

మధ్యే వాయురథం నిర్వాత్రిభిస్తుల్యం గతాగతమ్ ॥

తా॥ ఇడ యనునాడి యెడమపార్శ్వమునందును పింగళయను నాడి కుడిపార్శ్వమునందును సుషుమ్న యనునాడి యీనాడులకు మధ్యంబునను నుండుటయగాక యిమ్మూడూ నాడులయందును తుల్యముగ నుంచరించడి వాయుమార్గము గలిగియుండును,

ఇడాపింగళానాడీస్వరూపము

శ్లో॥ ఇడాచ శంఖచంద్రాభౌ తస్యై వ్యామో వ్యవస్థితః ।

పింగళాసితరక్తాభౌ దక్షిణం పార్శ్వమాశ్రితా ॥

తా॥ ఇడ యనునాడి శంఖమువలెనుచంద్రునివలెను బ్రకాశించుచు సుషుమ్న యనునాడికి వామభాగమునందుండును పింగళయను నాడి నలుపు ఎఱుపుగల మిశ్రవర్ణము గలదియై ప్రకాశించుచు సుషుమ్నానాడికి దక్షిణభాగము నాశ్రయించి యుండును,

శ్లో॥ చంద్రస్ఫూర్వో మరుచ్చైవ త్రయ స్త్రిపువ్యవస్థితాః ।

తథా రజస్తమస్సత్త్వం రాత్ర్యహఃకాల ఏవచ ॥

తా॥ ఇడియనునాడి చంద్రదేవతాకమై రజోగుణ ప్రధానమై యుండుటయకాక రాత్రిరూపఖండకాలయు క్తముగ నుండును పింగళయనునాడి సూర్యదేవతాకమై తమోగుణప్రధానమై యుండుటగాక లహః కాలస్వరూపఖండ కాలయు క్తముగ నుండును సుషుమ్న యనునాడి వాయుదేవతాకమై సత్త్వగుణ ప్రధానమయియుండుటయకాక అఖండకాలము క్తమయి యుండును,

శ్లో॥ ఇడా దోషమయీ ప్రోక్తా పింగళా వహ్నిరూపిణీ ।

వాయ్వాగ్నేయీ సుషుమ్నా చ బ్రహ్మద్వారపథానుగా ॥

తా॥ దోషరూపమగు ఇడయను నాడియు తేజోరూపమగు పింగళయను నాడియు వాత్స్యగ్ని రూపమగు సుషుమ్న యనునాడియు బ్రహ్మద్వారము నాశ్రయించుకొని యుండును,

శ్లో॥ పద్మకోశప్రతికాశం సుషితైశ్చ విభూషితమ్ ।

శృదయం తద్విజానీయా ద్విశ్వస్యాయ తనం హి తత్ ॥

తా॥ తామర మొగ్గవలె అగ్రమునందు రక్తధములు గలిగి శోభింపబయి నాభికూర్చుబుగ నుండెడి శృత్పండురీకము బహుముసకు నివాసస్థానంబుగ నున్నది.

శ్లో॥ దక్షిణా పింగళా నాడీ వహ్నిమండలగోచరా ।

దేవయానమితి జ్ఞేయా పుణ్యకర్మాను సాలినీ ॥

తా॥ యజ్ఞాదిపుణ్యకర్మలు చేసినవారిని పింగళ యనునాడి మూలాధారమునుండి వెడలి శృత్పండురీక దక్షిణభాగముగ శిరంబున నుండెడి సహస్రారమగు చక్రము నాధారపఱచుకొని వహ్నిమండలము వఱకు వ్యాపించి అర్చిరాని మార్గముగ దేవలోకమును జెందునట్లు చేయును.

శ్లో॥ ఇడావ వామనిశ్వాసా సోమమండల గోచరా ।

పితృయానమితి జ్ఞేయా వాసుమాశ్రిత్య తిష్ఠతి ॥

తా॥ పితృలోకప్రాప్తి హేతుభూత మగు సత్కర్మములు చేసినవారిని ఇడయను నాడి మూలాధారమునుండి వెడలి శృత్పండురీక వామభాగముగ శిరంబున నుండెడి సహస్రారచక్రము నాధారపఱచుకొని చంద్రమండలమువఱకును వ్యాపించి భూమాదిమార్గముగ పితృలోకమును జెందునట్లుచేయును. ఈ ఇడ పింగళయను నాడులే ఉచ్ఛ్వాసనిశ్వాసముల కాధారభూతంబులై యున్నయవి.

శ్లో॥ గుదన్య పృథ్వభాగేఽస్మిన్ వీణాదండన్య దేహాభృత్ ।

దీర్ఘాసిమూర్ధపర్యంతం బ్రహ్మదండేతి కథ్యతే ॥

తా॥ గుదస్థానము మొగలు శిరస్సువఱకు వ్యాపించి వీణావండాకారంబుగ నుండెడి యస్థి బ్రహ్మలోకప్రాప్తి హేతుభూతమగు సుషుమ్నానాడి కాధారమగుటచే బ్రహ్మదండ మనంబడును.

శ్లో॥ తస్మాత్ సుమిరం సూక్ష్మం బ్రహ్మనాడితి సూరిభిః ।

ఇదాపింగళయోగ్యధ్యే సుషుమ్నా సూక్ష్మరూపిణీ ॥

తా॥ బ్రహ్మలోక ప్రాప్తిక హేతుభూతమగు దహరాద్యుపాసన చేసినవారికి సూక్ష్మరూపమగు సుషుమ్ననాడి మూలాధారము నుండి ఇడ పింగళు మధ్యమమునుండి వెడలి సూక్ష్మరూపమై వీణా దండాకారంబుగ నుండెడి వీచు ఎముక ద్వారమునందుఁ జొచ్చి సహస్రారచక్రమును బ్రహ్మరంధ్రము మూలముగ సూర్యమండలము వలకు వ్యాపించి బ్రహ్మలోకమును గలంగఁజేయును.

శ్లో॥ సర్వం ప్రతిష్ఠితం యస్మిన్ సర్వగం సర్వతోముఖమ్ ।

తస్మాత్ మధ్యగ తాసూర్యసోమగ్నిపరమేశ్వరాః ॥

భూతా లోకా దిశః క్షేత్రం సముద్రాః పర్యతాల్పలాః ।

ద్వీపాశ్చ నిమ్నగా వేదాశ్చాస్త్రవిద్యాకులూతరాః ॥

స్వరమంత్రపురాణాని గుణాశ్చైతాని సర్వకః ।

బీజజీవాత్మక స్తేషాం క్షేత్రజ్ఞాః ప్రాణవాయవః ॥

సుషుమ్నాంతర్గతం విశ్వం తస్మిన్ సర్వం ప్రతిష్ఠితమ్ ॥

తా॥ సర్వప్రపంచాత్మకపరంజ్యోతిః స్వరూపియగు బ్రహ్మమీ సుషుమ్ననాడియందే నివసించుచుండును. మఱియు నీనాడి నానా మార్గములు గలిగి బహుముఖంబులతో వ్యాపించును. ఈ నాడియే శుద్ధబ్రహ్మమునకు రూపాంతరములుగ నుండెడి సూర్యచంద్రాగ్ని వరమేశ్వరులకును, వృథివ్యాది పంచభూతంబులకును, చతుర్దశ భువనంబులకును, ప్రాణాదిదశదిక్కులకును, కాశ్యాదిధర్మ క్షేత్రములకును, లవణాది సప్తపముద్రములకును, మేర్వాదిపర్వతములకును, రత్నాది శిలలకును, సప్తదీపములకును, గంగాది నదులకును, వేదములకును, మీమాంసాది సకలశాస్త్రములకును, చతుష్షష్ఠివిద్యలకును, బ్రాహ్మణాది జాతులకును, అకారాదివర్ణములకును, ఉదాత్తాది సర్వములకును,

కష్టకోటి మహామంత్రములకును బ్రహ్మాదిపురాణములకును శత్రుత్వ
రజస్తమోగుణములకును మహాదాచిత్యుర్వింశతి తత్వములకును
కీర్తినిగిని తేత్రజ్ఞునికి ప్రాణాదిపంచబాయువులకును నాగాద్యుప
బాయువులకును సమస్త ప్రపంచమునకును ఆధారబుగ నున్నయది.

నాడ్యుత్పత్తి ప్రకరణము - తుంగిసెను

అష్ట ధాతువుల స్థాననిర్ణయము

—! * :—

శ్లో॥ ఆయుర్వేదే ఆథాన్యత్సం. ప్రవత్స్యామి సంక్షిప్తం సూక్త
ముత్రమమ్ । ఆయుర్వేదోపదేశేఽస్మి స్పష్టథా తు నిగద్య
తే॥ నాడ్యోఽష్టే పాణిపాత్కంఠనాసాపాంతం సమాశ్రి
తాః । కరయోః పాదయోర్హృణమూలయోః కంఠమూ
లయోః ।

తా॥ ఆయుర్వేదమునందు సంక్షేపముగ వచియింపఁబడిన అష్ట
ధాతు స్థానంబుల విశదముగ వక్కాణింపఁగల అవి యెన్ని యనిన
హస్తద్వయమునందుండు నాడులు 2 పాదద్వయమునందుండునాడులు
2 కంఠమున కుభయపార్శ్వములందుండు నాడులు 2 నాసిక కిరు
వక్కలందుండు నాడులు 2 ఇట్లు పైని జెప్పఁబడిన స్థానంబులం
కుండునాడు లెనిమిదివిధంబు అని యెఱుంగవలయును.

నా డీ స్థా న ము లు

శ్లో॥ పాదయోర్హృణి కాస్థానం గుభిస్త్వాంగులి కాత్రయమ్ ।
హస్తయోస్తు ప్రకోష్ఠాస్తేమణిబద్ధేఽఙ్గుళిత్రయమ్ ।
కంఠమూలేఽఙ్గుళిద్వంద్వం నాసామూలేఽఙ్గుళాధికమ్ ।
స్థానాన్యేతాని నాడినాం తేషు ప్రాణో వ్యవస్థితః ।

తా॥ సాదగతనాడులు గుల్ఫప్రదేశము అవఁగా చీ మండల క్రిందుగ మూండు అంగుళముల పరిమిత స్థానమునందును ఈ స్త్రగ నాడులు ప్రకోష్టాస్తరమునందలి నుణిట్టునకు క్రిందుగ మూండు అంగుళముటప్రదేశమునందును కాసామూ ముసందాశయించియుండ నాడులు ఏ శాంగుళ పరిమిత స్థానమునందును కంఠమూండునందుండ నాడులు రెండు అంగుళముల నిడుపుగల స్థానమునందు నుండునుగా నిట్లు నా డీస్థానముల నెఱుంగవలయును ఈ యెనిమిది స్థానముల న ప్రాణనాడులు ఆశ్రయించి యుండును

సిరాదిస్వయావము

శ్లో॥ పత్రరేఖానిభా భిన్నా సూక్ష్మా విపుస్మిరాశిః ।

మృదాళనాళకాయాపాశ్శ్చోతాంసి సర్వదేహాగాః ।

తా॥ సన్న సరములు అకులయందలి రేఖలుచందంబువ మిగుల సూక్ష్మ మగుచు శరీర మంతయు వ్యాపించియుండును బోలునరములు తామరనాళముల తెఱఁగున శరీరంబంతయు వ్యాపించి యుండును

నా డీ నిదావము

శ్లో॥ నా డీ మంగుష్ఠమూలాధస్సస్పృశేద్దక్షిణగే కరే ।

జ్ఞానార్థం రోగిణో వైద్యో నిజదక్షిణాపాణినా ।

తా॥ వైద్యుండు రోగినంబుధమగు దక్షిణ హస్త యొక్క అంగుష్ఠమూలముచు అనుఁగా కూర్పరప్రదేశమునకు వెనుక నుండు అంగుళస్థానమును తనకుడిచేతితో నిదావముచు చూడవలయును

గ్రంథాంతరే

శ్లో॥ సవ్యేన రోగధృతి కూర్పరభాగమధ్యం వీర్యాభి దక్షిణకఠాం
గుళికాత్రయేణ । అంగుష్ఠమూలమధి పశ్చిమభాగమధ్యే
నా డీ ప్రభంజనగతిం సరతం పరీక్షేత్ ।

తా॥ వైద్యుడు రోగియొక్క దక్షిణహస్తమును మోచేయి మొవలకొని తన వామహస్తముచే జక్కగపిసికి ఆహస్తముయొక్క అంగువృత్తములముసందలి లోభాగ మధ్యమును తన దక్షిణాంగులి త్రాచుచుచే ననాహారగతిని బరీక్షించి రోగనిదానంబు నెఱుంగవలయును.

మ తా స్త రే

శ్లో॥ ఈషద్విసామితకరం వితతాంగుళీకం ।

వాహుం ప్రసార్య రహితం పరిక్షిడనన ॥

తా॥ హస్తనిదానమును తెలుసుకొనునపుడు రోగియొక్క హస్తమును పిసికి మెటికలు విడిచి చేయిచాచించి అంగుళముల వట్టువదలించి నిదానము నెఱింగి రోగము తెలిసికొనవలయును.

వైద్యునికర్తవ్యము.

శ్లో॥ స్థిగచిత్తః ప్రశాంతాత్మా మనసా చ విశారదః ।

స్పృశేదంగుళిభిర్పాడిం బానీయాద్దక్షిణే క రే ॥

తా॥ శరీరయుగు వైద్యుడు నాడిని చూచునపుడు స్వస్థ చిత్తుడై ఆత్మను మనస్సును శాస్తవజచికొని రోగియొక్క దక్షిణ హస్తమును తనవహుడువేళ్ళతో పట్టిదోషమును తెలిసికొనవలయును

గ్రంథాస్తరే

శ్లో॥ ప్రాతః కృతః సాచారః కృతాచారః పరిగ్రహమ్ ।

సుఖానీనస్సుఖానీనం శరీరార్థముపాచరేత్ ॥

తా॥ వైద్యుడు ప్రాతఃకాలమునందు స్నానసంధ్యావందనాది ప్రకృత్యముల నొనర్చుకొని పరిశుద్ధుడై సుఖానీనం జగు రోగిక్షణేఁగి తానును సుఖముగఁ గూర్చుచున్న పాఁడై రోగనిదానంబు నెఱుంగవలయును.

నాడిపరీక్షా కాలము

శ్లో॥ ఈషద్విసప్రమత్తశకూర్పురవామభాగహస్తే ప్రసారితనదం
గుళినాథికేచ । అంగుష్ఠమూలపరిపశ్చిమభాగమధ్యే నాడిం
ప్రభాతసమయే ప్రథమం పరీక్షేత్ ॥

తా॥ వైద్యుఁడయినవాఁలముసందు రోగియొక్క చాచినట్టి
హస్తమందుండుమణిఁ ట్టునకు వెనుకఁ ట్టున నూడిపట్టి నాడినిపరీక్షించు
పటయును.

స్త్రీపురుషనాడిలక్షణము

శ్లో॥ స్త్రీణామూర్ధ్వముఖః కూర్మః పుంసాం పుశరధోముఖః ।
అశః కూర్మస్యతీక్రాంతార్సర్వతైష వ్యతిక్రమః ।
లక్ష్మణే దక్షిణే పుంసాం యాచ నాడివిచక్షణైః ।
కూర్మభేదేన వామానాం వామే చైవావలోక్యతే ॥

తా॥ స్త్రీలకు నాభికూర్మము ఊర్ధ్వముఖంబుగను పురుషులకు
అధోముఖంబుగ నుండుటచే స్త్రీపురుషులకు నాడులు వ్యత్యాసముగ
నుండునుగాన స్త్రీలకు ఎడమహస్తమునందును పురుషులకు కుడి
హస్తమునందును నాడి పరీక్షింపవలయును.

మతాస్తరే

శ్లో॥ కరమూలే పాదమూలే నాడి వహతి దృశ్యతామ్ ।
నారీణాం వామభాగే చ పుంసాం దక్షిణ శోభయత్ ॥

తా॥ హస్తమూలమునందును పాదమూలమునందును నాడి
నుంచరించుచుండును గాన స్త్రీలకు వామహస్తమునందును పురుషులకు
దక్షిణహస్తమునందును పరీక్షింపవలయును.

గ్రంథాస్తరే

శ్లో॥ ప్రాయస్కుటా శవతి వామకరే వధూనాం పుంసాం చ
దక్షిణకరే తదియం పరీక్షా ॥

తా॥ స్త్రీలకు వామనాస్తమునందును, పురుషులకు దక్షిణ
నాస్తమునందును నాడి స్పృష్టముగ నుండును.

మ తా స్త రే

శ్లో॥ వామభాగే స్త్రీయా యోజ్యా నాడి పుంసస్తు దక్షిణే ।

ఇతి ప్రోక్తం మయా దేవి సర్వదేహేషు దేహినామ్॥

తా॥ స్త్రీలకు ఎడమనాస్తమునందును పురుషులకు కుడి
నాస్తమునందును నాడిని పడింపవలయు నని ప్రాశస్త్యంతో సకల
శ్మశనుండు వచించెను.

కేవల స్త్రీనాడి లక్షణము

శ్లో॥ స్త్రీణాం భిషగ్యామనాస్తే వామపాదే చ యత్కరః ।

తాస్త్రేణ సంప్రదాయేన నిధాన్వానుభవేన వై ।

పరీక్షే దత్నవచ్చాసా వభ్యాసాదేవ జాయతే॥

తా॥ వైద్యుండు స్త్రీలయొక్క యెడమనాస్తమునందును,
ఎడమ పాదమునందును తాస్త్ర సంప్రదాయ స్వానుభవములచే పరీ
క్షింపవలయును. రత్నపరీక్షాజ్ఞానము అభ్యాసమువలనఁ గలిగినట్లు
నాడిపరీక్షానముకూడ అభ్యాసమువలననే కలుగను.

నాడిపరీక్షా క్రిమము

శ్లో॥ వారశ్రయం పరీక్షేత ధృత్వా ధృత్వా విముంచయేత్ ।

విమృశ్య బహుధా బుభ్యారోగశ్చక్తి వినిర్దిశేత్ ।

తా॥ రోగియొక్క నాడిని పలుమార్లు పట్టి విడుచుచు బుద్ధిచే
బాగుగ మూల మాధ్య పరీక్షించి రోగ విట్టిదని నిర్దేశింపవలయును.

గ్రంథాంతరే

శ్లో॥ అంగుళితితయైః స్పృష్టవ్యైః క్రమాద్దోషత్రయోద్భవైః ।

మందాం మధ్యగతాం తీక్షణాం త్రిభిద్దోషైస్తు లక్షయేత్ ।

తా॥ రోగియొక్క నాడిని వైద్యుడు తనయొక్క మూఁడువేళ్ళచే స్పృశించి వాతము పిత్తము కఫము వీటియొక్క గతులను క్రమముగ మంద మధ్యమధ్యమతీక్షణములుగ తెలిసికొనవలయును వాతపిత్త కఫములే త్రిదోషములు వీటిని వైద్యుడు సూక్ష్మదృష్టిచే నెఱుంగవలయును.

పాదగతనాడీ లక్షణము

శ్లో॥ జీవితం లాఘవం స్వాస్థ్యం జ్వరస్య చ విమోచనమ్ ।

యస్తు ఘానాన్న ముచ్యేత పాదనాడీ నిదర్శయేత్ ।

తా॥ ఆయువు శరీరలఘుత్వము శరీరస్వస్థత జ్వరవిమోచనము వీటి నెఱుంగుటకై పాదమునం దుండునాడిని పరీక్షింపవలయును.

హస్తగత నాడీలక్షణము

శ్లో॥ తిర్యగ్యవప్రమాణేన జహతిచ నిజం వదమ్ ।

ఘాతీతం జీవనిర్యాణం హస్తనాడీ గళేచ యా ।

తా॥ ఏమనుజునినాడి హస్తమందుఁగాని లేక కంఠమందుగాని తిర్యగ్యవప్రమాణమయినను స్వస్థానమును నదలెనేని ఆమనుజుడు శరీరమును త్యజించునని యెఱుంగవలయును.

హస్తనాడీ పరీక్ష

శ్లో॥ అజీర్ణం చామదోషం చ జ్వరస్యాగమనం త్సుఖమ్ ।

చూపిత్తకఫాన్ దుష్టాన్ హస్తనాడీ నిదర్శయేత్ ।

తా॥ అజీర్ణము ఆమదోషము జ్వరాగమనము ఆకలి దుష్ట వాతము పిత్తము శ్లేష్మము అను వీనిని హస్తనాడీవలన తెలిసికొనవలయును.

కంఠనాడీ పరీక్ష

శ్లో॥ అగంతకజ్వరం తృప్తా మాయానం మైథునం క్షయమ్ ।

భయం శోకంచ కోపంచ కంఠనాడీ నిదర్శయేత్ ।

తా|| అగంతకజ్వరము దప్పి ఆయాసము మైథునము బడ
భయము శోశము శోపము అనునివి కంఠమునందుండు నాడి
నెఱుంగవలయును.

నా సా నా డీ ప రీ య

|| మరణం జీవితం కామం నేత్రరోగం శిరోవ్యథామ్ |

[శావణా ముఖా రోగా నాసానాడీ నిదర్శయేత్ |

తా|| నాసికయందలి నాడివలన మరణము జీవితము కామము
రోగము శ్రవణరోగము తలనొప్పి ముఖరోగము వీటిని నెఱుంగ
యను.

కాలభేదముచే నాడిసంచార క్రమము

|| సాతః శ్లేష్మముయతా నాడీ మధ్యాహ్నా చాపిపై తిక్తి |

అపరాహ్ణే వాతకీచ పునః పిత్త నివారణే

తా|| సాతః కాలమునందు నాడిశ్లేష్మము మధ్యాహ్నమునందు
కాలమునందు పిత్తయుక్తంబుగను అపరాహ్ణమున వాతయుక్త
ను అర్ధరాత్రమందుమరల పిత్తయుక్తంబుగను నడుచుచుండును

అజ్ఞాతృ నాడీలక్షణము

|| సద్యస్సాన్నతస్య భుక్తస్య కథా స్మేహోవగాహినః |

క్షుత్తృహర్షస్య సుప్తస్య నాడీ సమ్యక్ బుధ్యతే ||

తా|| స్నానము చేసినవానికి భోజనము చేసినవానికి చూరు
లొని వారికి అంతరి దప్పి ఇవి గలవానికి నిదురఁబోవువానికి నాడి
ముగ గనుపడదు.

గ్రంథాంతరే

|| తైలాభ్యంగేచ మస్తౌచ శ్శాస్త్రే భోజనాంతరే |

తథా స జ్ఞాయతే నాడీ యథా దగ్ధతయా నడి |

తా॥ తైలాభ్యంగ మొనర్చుకొనినవానికిని నిద్రించి మేలు
కొనిన వానికిని భోజనము చేసినవానికిని నాడి అతిగంభీరముగు నది
చందంబున దెలియంబడదు.

ధమనీనాడీలక్షణము

శ్లో॥ అంగుష్ఠమూలభాగే యా ధమనీ జీవసాక్షిణీ ।

తచ్ఛేష్టయా సుఖం దుఃఖః క్షేయం శాయస్య పణ్డితైః ॥

తా॥ మనుష్యులయొక్క అంగుష్ఠమూలమునందు, అనగా మణి
కట్టునకు పెరుక మూడంగుళముల ప్రదేశమునందు జీవసాక్షి యని
పేర్కొనబడు ధమనీ యను నాడి గలదు. దానియొక్క సడకచే
శరీరమునందుగల సుఖదుఃఖములను నాడీజ్ఞానులు దెలిసికొనియెదరు.

జీవసాక్షి నాడీలక్షణము

శ్లో॥ అంగుష్ఠస్య తు మూలే యా సా నాడీ జీవసాక్షిణీ ।

తస్యా గతివశాద్విద్యాత్సుఖం దుఃఖచ్చ రోగిణామ్ ॥

తా॥ అంగుష్ఠమూలమునం దుండునట్టి నాడీ జీవసాక్షిణీయని
పేర్కొనబడును. దాని గమనాతిశయముచే రోగియొక్క సుఖ
దుఃఖంబులం దెలిసికొనవలయును.

నాడీపర్యాయశబ్దములు

శ్లో॥ స్నాయుర్నాడీ వసా హింస్రా ధమనీ ధామనీ ధరా ।

తంతుకీ జీవితజ్ఞా చ సీరా పర్యాయపాచకాః ॥

తా॥ స్నాయువు వస హింస్ర ధమనీ ధామనీ ధర తంతుకీ జీవి
తజ్ఞ సీర ఇట్లు నాడులు తొమ్మిదివిధంబులుగ విలసిల్లును.

నాడీజీవతలు

శ్లో॥ ఖాతనాడీ భవేద్భ్రష్టా పితృనాడీచ శంకరః ।

శ్లేష్మనాడీ భవేద్విష్ణు స్త్రీజీవా నాడీజీవతాః ।

తా॥ వాతసి త్రకఫనాడుఖక క్రమముగ బ్రహ్మ శివ విష్ణువులు
దేవతలుగా నుండుట.

వారాదినాడిస్థానములు వాటిగుణములు

శ్లో॥ అగ్రే వాతవహా నాడి మధ్యే వహతి పితృలా ।

అంతే శ్లేష్మవికారేణ నాడి శ్లేషూ బుధైస్సదా ।

వారాధ్వక్రగతిర్నాడి పితృదుత్పత్త్యాగామినీ ।

కఫాన్మందగతిర్జ్వేయా నన్ని పాతాదతిద్రుతమ్ ॥

తా॥ అగ్రమునందు వాతనాడి వాతము ప్రకోపముగ నుండు
నపుడు వంకరగా నడుచును పితృనాడి మధ్యమమందుండి పితృప్రకో
పమునందు కప్పవలె నెగిరెగిరి నడుచును కఫనాడి కడపటనుండి కఫ
ప్రకోప మగునపుడు మందముగ నడుచును, నన్ని పాతమునందు పైని
జెప్పిన మూడునాడులును అతిర్విరముగా నడుచును.

గ్రంథాంతరే

శ్లో॥ ఆదా య వహతే వాతో మధ్యే పిత్రం తదైవ చ ।

అస్తే చ వహతే శ్లేష్మ నాడికాత్రయంక్షణమ్ ॥

తా॥ రోగి మౌళికట్టునందు తన తర్జునికి స్పృశించెడి నాడి వాత
మనియు మధ్యమాంగులికి స్పృశించెడి నాడి పితృమనియు అనామి
కాంగుళమునకు స్పృశించెడి నాడి శ్లేష్మమనియు నాడిజ్ఞాతులు వచిం
చెదరు.

వారాదినాడిగమనక్రమము

శ్లో॥ వాతే వక్త్రా తదను చపలా శ్లేష్మరోగే స్థిరాస్యా ।

త్సర్పాకారా ప్రభవతి తదా వాతపితృప్రభావే ।

నాడి హంసీ కఫవవన యోగ్యురూ శ్లేష్మసిన్ధే ।

ఛిన్నా నూత్నోపిచ విషమగదే నన్ని పాతే త్వలత్వో ॥

తా॥ వాతరోగమునందు నాడి వక్రముగను పిత్తరోగంబు నందు చపలముగను ఘరోగంబునందు స్థిరముగను నుండును. మరియు నాడి వాతపిత్త రోగంబున శుర్పము తెలుగునను శ్లేష్మవాతరోగంబున రాజహంసవలెను శ్లేష్మపిత్తరోగమునందు మందూకమువలెను విషమ జ్వరమునందు తునుకలుగను నూత్నముగను గన్ని పాతమునందు అదృశ్యమై యనేక రీతులుగను నడుచును.

మతాంతరే

శ్లో॥ తృణం పురస్కరం కృత్వా యథా వాతో సహేద్భరీ ।
శేషస్థం తృణమూదాయ పృథివ్యాం వక్రగా యథా ।
తథా మధ్యగతో వాయుః కృత్వా పిత్తం పురస్కరమ్ ।
శ్లేష్మస్థం కఫమూదాయ స డ్యాం పహతి సర్వదా ।

పాశ్య॥ అ ఏవ పిత్తస్య చంచలా గతిర్వాయోరగ్రత్వాత్ ।
క సస్య మథా గతిర్వాయుశ్చక్షత్వాత్ ॥

తా॥ గాలి ఏచునపుడు దాని కెదురుగ నుండు తృణము త్వరితంబుగను వెనుకనుండు తృణము హింసంబుగను నడుచు కైవడి మధ్య మాంగులియందు స్పృశించు వాతము తర్జని నుండు స్పృశించు పిత్తమును విశేషముగ చలింపఁ జేయుటయే గాక అనామికయందుండెడి శ్లేష్మమును శయితిము మందముగ చలింపఁ జేయును.

గ్రంథాంతరే

శ్లో॥ పిత్తశ్లేష్మగతిర్నాస్తి వాతస్య గమనే గతిః ।
తస్మాత్త్వగ్రే వహేద్వాయుర్జలహంకా వక్రగా యథా ।

తా॥ పిత్తశ్లేష్మనాడులు స్వతంత్రరాహిత్య బుటుగ నుండుటచే వాతనాడి గతి ననుసరించే పిత్తశ్లేష్మమునకు గతి గలిగియుండు గాన, వక్రముగ నడుచు జలగచందంబున నాడుకు అగ్రమునందుండెడి వాతనాడి చలింపెనేని పిత్తశ్లేష్మముకూడ చలింపును.

ఆరోగ్యనాడి లక్షణము

శ్లో॥ హంసగా చైవయా నాడి తదైవగజగామినీ ।

ముఖం ప్రశస్తం చ భవేత్తస్మారోగ్యం భవేత్సదా ॥

తా॥ నాడి హంసయొక్కయు, ఏనుంగయొక్కయు నడకగలిగి
బుఖము ప్రశస్తియుగ నుండిన అట్టిరోగికి ఆరోగ్యము గలుగును.

గ్రంథాంతరే

శ్లో॥ భూలతా భుజగప్రాచయో న్వచ్ఛా స్వాస్థ్యమయీ సిరా ।

సుఖతస్య స్థితా శ్లేషూ తథా బలవతీ మతా ॥

తా॥ నిరోగియొక్క నాడి భూతలమునంబడునది సర్పమువలె
సంబుగను బలిష్ఠముగను నడుచును.

మతాంతరే

శ్లో॥ యో రోగిణః కరం స్పృష్ట్యా స్వకరం తాళయేద్యది ।

రోగాస్తస్య వినశ్యతి పంకః ప్రతౌళనాద్యథా ॥

తా॥ రోగియొక్క నాడిని వైద్యుడూ చూచి తనచాస్త్రమును
పగులొన్నయెడల, ఆరోగియొక్క బృథులు నశించును.

పాతనాడిలక్షణము

శ్లో॥ సర్పజలూకాదిగతిం విదన్తి విబుధాః ప్రభంజనే నాడిమ్ ।

తా॥ పాతరోగమునందు నాడి సర్పము జెలగ వీటిగతిచందం
న నడుచును.

పిత్తనాడి లక్షణము

శ్లో॥ పిత్తైవ తాళలామ్రకమందూకాదేస్తథా చపలామ్ ।

తా॥ పిత్తరోగమునందు నాడి తాళిలామ్రకము కప్ప వీట్లయొక్క
పంటి గతిగలదిగ నూడును.

కఫరోగనాడీలక్షణము

శ్లో॥ రాజహంసజీయూరాణాం పారావత శపోతయోః ॥

గుక్కుటస్య గతిం ధత్తే ధమనీ కఫసంగినీ ।

పితృవ్యక్తా మధ్యమాయాం తృతీయాంగుళికా కఫే ।

పాతేఽధికే భవేన్నాడీ ప్రవ్యక్తా తర్జనీతలే ॥

తా॥ శ్లేష్మరోగమునందు నాడి రాజహంసము నెమలి పావురము గువ్వ కోడి వీటియొక్క గమనము గలిగియుండును. మరియు పితృనాడి సడిమివేలి క్రిందను శ్లేష్మనాడి అనామిక క్రిందను పాతనాడి తర్జనివేలి క్రిందను నడును.

పాలపిత్తనాడీ లక్షణము

శ్లో॥ ముహుర్నగగతిం నాడీ ముహుర్భేకగతిం తథా ।

తర్జనీమధ్యమామధ్యే పాలపిత్తేఽధికే స్ఫుటా ।

వక్రముస్ఫుల్భ చలతి ధమనీ పాలపిత్తతః ॥

తా॥ పాలపిత్తప్రకోపమునందు నాడి తర్జనీమధ్యమాంగుళముః మధ్యమునందు మాటిమాటికి నర్పము కప్పవీటియొక్క నడకతో స్ఫుటమై వక్రముగ ఎగిరెగిరి నడుచుచుండును.

పాలశ్లేష్మనాడీలక్షణము

శ్లో॥ సర్పహంసగతిం తద్వద్వాతశ్లేష్మవతీం వచేత్ ।

అనామికాయాం తర్జన్యాం వ్యక్తా పాలకఫే భవేత్ ।

వహీష్వకంచ మందంచ పాలశ్లేష్మాధికత్వతః ॥

తా॥ అనామికాయందును తర్జనియందును స్ఫుటముగా కనిపడుదు సర్ప హంస గతులుగలిగి మందముగను వక్రముగను నడుచునట్టి నాడి పాలశ్లేష్మ నాడియని చెప్పవలయును.

గ్రంథాంతరే

శ్లో! భుజగాదిగతిస్తస్యా రాజహంసగతిస్తథా ।

వాతశ్లేష్మద్వయోద్భూతం భాషస్తే తద్విదో జనాః ।

తా॥ వాతశ్లేష్మనాడి సర్పము హంస వీటిగతితో తుల్యగతి
గలదిగ నుండును.

పిత్తశ్లేష్మనాడి లక్షణము

శ్లో! హరిహ. సగతిం ధత్తే పిత్తశ్లేష్మాన్వితా ధరా ।

మధ్యమానామికామధ్యే స్ఫుటా పితృక ఫేఽధికే ।

ఊర్జ్వత్వ మందం చలతి నాడీ పితృక ఫేఽధికే ।

తా॥ నాడి కప్ప హంస వీటిగతితో తుల్యగతిగలిగి మధ్యమా
నామికలయొక్క మధ్యమందు సంచరించుచు ఎగిరెగిరి మందముగా
నడిచిన పిత్తశ్లేష్మనాడి యని తెలియనలయును.

గ్రంథాంతరే

శ్లో! మందూకాదిగతిం నాడీం మయూరాదిగతిం ధరామ్ ।

పిత్తశ్లేష్మగముద్భూతం ప్రవదన్తి మనీషిణః ।

సూక్ష్మా శీతా స్థితా నాడీ పిత్తశ్లేష్మసముద్భవా ॥

తా॥ నాడి మందూకము నెమలి యిని మొదలగువాటిగతి
తెలుగున సంచరించుటయే కాక సూక్ష్మంబుగను శీతలంబుగను
నుండు నది పిత్తశ్లేష్మనాడి యని యెఱుంగవలయును

సన్నిపాత నాడిలక్షణము

శ్లో! కాష్ఠకట్టో యథా కాష్ఠం కట్టతే చాతివేగతః ।

స్థితాస్థితా తథా నాడీ సన్నిపాతే భవేద్ధ్రువమ్ ।

లంగుళిత్రియేషి స్యాత్ప్రవృత్తౌ సన్నిపాతతః ।

తా॥ వృక్షమును తొలుచునట్టి పిట్ట అనగా అకుముకిపిట్ట
వృక్షమును అతివేగముగా నిలిచి నిలిచి యెట్లు కొట్టునో అదేరీతిగ
నిలిచి నిలిచి మూడువేళ్ళక్రింద నడుచుచు స్ఫుటముగ నుంచునది
సన్నిపాతనాడి యని యెఱుంగవలయును.

గ్రంథాంతరే

శ్లో॥ లావతిత్తిరి వర్షమునం సన్నిపాతతః ।

కదాచిన్మంతగా నాడి కదాచిచ్ఛీఘ్రగా భవేత్ ।

త్రిదోషప్రభవే రోగే విజ్ఞేయాచ భిషగ్వరైః ।

తా॥ త్రిదోషమిలితంబగునాడి లావుపిట్ట తిత్తిరివత్ మీస
వల్లంకిపిట్ట పీటినలె నడుచుటయే కాక ఒకసమయంబున మందగి
గను మఱియో సమయంబున శీఘ్రగతిగను నడుచునది సన్నిపాత
మని యెఱుంగవలయును.

అసాధ్య నాడిలక్షణము

శ్లో॥ మందంమందం శిథిలశిథిలం వ్యాకులం వ్యాకులం వా ।

స్థిత్యా స్థిత్యా వహతి ధనునీ యాతి సూక్ష్మాచ సూక్ష్మా ।

నిత్యం స్పృశేత్సురది పునరప్యంగుళీ సంస్పృశేద్వా ।

భావై రేవం బహువిధతరై స్సన్నిపాతాదసాధ్యా ॥

తా॥ నాడి మందముగను మిక్కిలి శిథిలముగను ఆతిచంచల
ముగను నిలిచి నిలిచియును దృశ్యాదృశ్యముగను నుండినయెడల
నది సన్నిపాతరోగమనియు అసాధ్యమనియును ఎఱుంగవలయును.

గ్రంథాంతరే

శ్లో॥ యాత్మచ్ఛకా స్థిరాత్మస్తా యా చేయం మాంసవాహినీ ।

యాచ సూక్ష్మాచ వక్రాచ తా మసాధ్యాం విదుర్బుధాః ॥

తా॥ నాడి ఆతివేగంబుగ నెగురుచును మిగుల స్థిరంబుగను
మాంససంచారిగను అతిసూక్ష్మంబుగను అతివంకరగను నుండెనేని
అది యసాధ్యంబని యెఱుంగవలయును.

మతాస్తరే

శ్లో॥ స్పందతే వైకమానేన త్రింశద్వారం యథా ధరా ।

స్వస్థానేన తదా నూనం రోగీ జీవతి నాన్యథా ।

స్థిత్యాస్థిత్యా చక్షాతి యా సా శ్లేయూ ప్రాణఘాతినీ ॥

తా॥ ఏరోగియొక్క నాడి ఏకగతిగ ముప్పుదిత్తుటికాలములు నడిచిన ఆరోగి జీవించును లేక నాడి నిలిచి నిలిచి అచేరితిగ నడిచిన యెడల అట్టిరోగి మరణించును,

గ్రంథాస్తరే

శ్లో॥ మహాదాహేపి శీతత్వం శీతత్వే తాపితా సిరా ।

నానావిధా గతిర్యస్య తస్య మృత్యుర్న సంశయః ॥

తా॥ ఏమనుజునికి అత్యుష్ణంబుగ నుండుకాలంబున అతిశీతంబు గను అతిశీతంబుగ నుండుకాలంబున అతితాపంబుగను నానావిధ గతులు గలదిగ నాడి సంశయించినేని అట్టివాడను మృత్యుడగును.

మతాస్తరే

శ్లో॥ పూర్వం పితృగణం ప్రభంజనగతిం శ్లేష్మాణమాభిభ్రతీం ।

స్వస్థానాద్భ్రూణం ముహూర్వాదధతీం చక్రాదిరూఢేవ యా ।

బీమత్వం దధతీ కదాచిదపివా సూక్ష్మత్వమాతస్వతీ ।

నో సాధ్యాం ధమనీ వదంతి ముసయో నాడీగతిజ్ఞానినః ॥

తా॥ ఏరోగియొక్క నాడి మందగతిని పొంది నడుచుచుమధ్య మాంగులియందు వాతశ్లేష్మములయొక్క గతులను పొంది మాటి మాటికి అనేకవిధములుగ చక్రముమీఁదఁ గూర్చున్న వాఁడెట్లు తిరుగుచో అట్లు స్వస్థానమును విడిచి అంతలోనే భయంకరమును పొంది యొకప్పుడూ సూక్ష్మత్వమును పొందిన అట్టిరోగి బ్రతుకెడని నాడి జ్ఞానులగు మునులు వచించిరి,

గ్రంథాంతరే

శ్లో॥ త్రిదోషే స్ఫుందతే నాడి మృత్యుకారేచ నిశ్చలా ।

జ్ఞేయా సర్వవికారేషు వైద్యః కుశలకర్మభిః॥

తా॥ త్రిదోషనాడి సర్వదా సంఘరించుచు మృత్యుకాల
మానన్నంబైన కాలంబున నిశ్చలంబుగ నుండును, ఇట్టి భేదరబులును
సర్వసన్ని సాతంబులయందును నెఱుంగవలయును,

మతాంతరే

శ్లో॥ తస్య మృత్యుం విజానీయాద్యస్యేదం నాడిలక్షణమ్ ।

తా॥ ఈపైని జెప్పబడిన నాడి ఏమనుజునికిఁ గలిగియుం
డునో ఆ మనుజుఁడు యమపురంబున కేగును,

గ్రంథాంతరే

శ్లో॥ కంపతే స్ఫుందతేఽత్యంతి పునస్సన్న్వితీ చాంగుళీ ।

తానుసాధ్యాం విజానీయాన్నాడిం దూరేణ వర్జయేత్ ।

తా॥ నాడియొకస్పడు మిక్కిలి వణఁగుచును ఒక్క-వ్పడు
కొద్దిగా కదలుచును ఇంతిలోనే కనుపడకయు, మరల కనుపడుచును
ఉండిన యెడల వైద్యుఁడు అట్టిరోగ మసాధ్యమని యెంచి దూరముగ
వదలా కొనవలయును,

మతాంతరే

శ్లో॥ అతిసూక్ష్మాతినేగాచ శీతలాచ భవేద్యది ।

తదా వైద్యో విజానీయాత్స రోగీ త్వాయామః శ్చయో ।

తా॥ ఏరోగియొక్క నాడి అతిసూక్ష్మముగను అతివేగముగను
శీతలముగను నడిచిన అట్టిరోగి ధీమాఁడువ్యయు గలవాఁడని యెఱు
గవలయును,

గ్రంథాంతరే

శ్లో॥ విద్యుద్వద్రోగిణో నాడి దృశ్యతే సచ దృశ్యతే ।

అకాలవిద్యుత్పాతేవ స గగ్నేద్వమసాదసమ్ ॥

తా॥ ఏరోగియొక్కనాడి మెఱుపువలె కనుపడి కనుపడక యుండినను అకాలమునందలి మెఱుపువలె నుడువనో అట్టిరోగి యముని సదసంబున కేగును.

మతాంతరే

శ్లో॥ తిర్యగుష్టా చ యా నాడి సర్పగా వేగపత్రరా ।

కఫపూరితకంఠస్య జీవితం సత్య దుర్లభమ్ ॥

తా॥ ఏరోగియొక్కనాడి పెచ్చుపై వంకరగా నడుచుచు సర్ప గతిగలిగి మిక్కిలి వేగముగ నడుచుచు కంఠమునందు కఫము పూరించి యుండినయెడల అట్టిరోగి యమమండిరంబున కేగును.

గ్రంథాంతరే

శ్లో॥ దృశ్యతే చరణే నాడి కరేవై వాభిదృశ్యతే ।

ముఖ వికాసికం యస్య తం దూరం పరివర్జయేత్ ॥

తా॥ ఏరోగియొక్కనాడి పాదమునందు కనుపడుచును మాస్తమునందు కనుపడక ముఖము విలాసముగ నుండినయెడల అట్టిరోగి యమ పురంబున కేగునని యెఱింగివై దుష్టండు వానిని విడవవలయును.

మతాంతరే

శ్లో॥ వాతపిత్తకఫాశ్చపి త్రయో యస్యాం సమాశ్రితాః ।

కృచ్ఛసాధ్యా మసాధ్యాంవా ప్రాహుర్వైద్యవిశాదభాః ॥

తా॥ ఏరోగియొక్కనాడిని వాత పిత్త కఫములు ఆశ్రయించి యుండిన అరోగియొక్కరోగ మసాధ్య మనియు లేక గష్టసాధ్య మని యును వైద్యవేత్తలు వదించిరి.

మాసాంగిమృత్యు నాడీలక్షణము

శ్లో॥ ఘాలతా భుజగా రారా నాడీ జేహస్య సంక్రమాత్ ।

విశిష్టే క్షీణతాం యాతి మోసాంతే మగణం ధ్రువమ్ ॥

తా॥ నాడీ సర్వాకారముగ జేహమంతయు వ్యాపించి శిథిలముగ జీర్ణముగను నుండిన నట్టివాఁడు మోసాంతమునందు మృతుడగును.

అర్థమాసమృత్యు నాడీలక్షణము

శ్లో॥ జేహే శైత్యం ముఖే శ్వాసో నాడీ తీవ్రా విదాహిసి ।

మాసార్థం జీవితం తస్య నాడీవిజ్ఞాతృభాషితమ్ ।

తా॥ ఏరోగియొక్క జేహయందు శైత్యము దుఃఖమునందు విశేషముగ శ్వాస ఇవి గలిగి నాడీ తీవ్రముగను మిగుల దాహయు క్షముగ నడిచినది అట్టిరోగి మాసార్థము జీవించునని నాడీజ్ఞానము వచించిరి.

సప్తదిసమృత్యునాడీ లక్షణము

శ్లో॥ ముఖే నాడీ పహే త్రీవా కదాచిచ్ఛేదలా నహేత్ ।

ఆయాతి పిచ్చిః స్వేద స్పృష్టరాగ్రం న జీవతి ॥

తా॥ వాతనాడీ మిక్కిలి తీవ్రగతి గలిగియుండినను ఒకప్పుడ శీతలముగ నుండిన శరీరమునకు బంకగా చెనుటపట్టినను అట్టిరోగి యేడు దినంబులలో మృతి నొందును.

గ్రంథాంత

శ్లో॥ ఊదాద్దచ్చతి వేగేన శాంతతాం లభతే ఊదాత్ ।

సప్తాహా స్మరిణం తస్య యద్యక్షే శోభపర్జితః ॥

తా॥ ఏమనుజునియొక్క నాడీ స్వస్థమునకు వదలి ఊదాకాలము తీవ్రముగను ఊదాకాలము శాంతంబుగను నడుచుచు శరీరము శోభపర్జితముగ నుండినను అట్టి మనుజుఁ జేడుదినంబులకు మృతి జెందును

వివరమునమృత్యునాడి అక్షణము

శ్లో॥ పాదాంశులగతా నాడి మస్తమస్తా యదా భవేత్ ।

పంచభిద్దివస్తైస్త్ర్య మృత్యురభవతి నాస్యథా ।

తా॥ ఏమనుజునియొక్క పాదాంశులను జెందియుండు నాడి మస్తమస్తముగ నడుచునో అట్టియనుజుడై దుదినఁబులలో వైవస్వత గ్రంథున కేగెను.

చతుర్థవివరమునమృత్యునాడి అక్షణము

శ్లో॥ పాదాంగుళగతా నాడి తోష్ఠా వేగవరీ వేభత్ ।

చతుర్భిద్దివస్తైస్త్ర్య మృత్యురేవ ససంశయః ॥

తా॥ ఏమనుజునియొక్క నాడి పాదాంగుళగతంబై కిందిదుష్టము గొఱుడి యతివేగంబుగ నడుచుచుండెడిదో అట్టియనుజుడై నైకాతి యను జెందును.

మ తా స్త రే

శ్లో॥ నిరీక్ష్య దక్షిణే పాదే నాడిమేళాం విశేషరః ।

ముఖం నాడిం వహేన్నిర్భయం తదా దినచతుష్టయమ్ ॥

తా॥ ఏమనుజునికి కుడిపాదంబుననొక నాడి యతితీవ్రంబుగ నుచుచుండుటయేగాక ముఖంబున నయితి మొక నాడినడుచుచుండె ని అట్టి మహాజాడ నాలవ దివసంబున మృతుండగును.

త్రిరాత్రమృత్యునాడి అక్షణము

శ్లో॥ ముఖే నాడి యదా నాస్తి విధ్యే శైశ్వం బహిర్జనుః ।

యదా మదా వహేన్నాడి త్రిరాత్రం నైవ జీతి ॥

తా॥ మౌననాడి కదలక లోపల చల్లగనుండి వైవ నాడి మౌనం దముగ నడచిన నట్టిరోగి మరణించినంబులలో మృతిని జెడును.

గ్రంథాంతరే

శ్లో॥ హిమవద్విషదా నాడీ జ్వరదాహీన తాపినామ్ ।

త్రిదోషస్వర్భా భజతాం తదా మృత్యుర్దినత్రయాత్ ॥

తా॥ ఏమహాజానికి అత్యంత క్రూరంబలు జ్వరము గలిగి యుండి నపుడు నాడీ మంచువలె శీతలముగ నుండుటయేగాక త్రిదోష స్వర్భ సంబంధము గలిగియుండునని అట్టిమనుజుఁడు మూఁడుదినసంబులలో మృత్యువు పాలగును.

మతాంతరే

శ్లో॥ పాదాంగుళగత్నానాడీ చంచలా యది గచ్ఛతి ।

త్రిభిశ్చ దివసైస్తప్త్య మృతురేవ నసంశయః ॥

తా॥ ఏమనుజానికి పాదాంగుష్ఠతంబగునాడీ మిగుల చలనంబుగఁబడుచునుండునో అట్టివరుఁడు మూఁడుదినసంబులలో సూర్యనంది దుని పురంబున కేగును.

ద్వితీయదినసమృత్యునాడీలక్షణము

శ్లో॥ శీఘ్రా నాడీ మలోపేతా శీఠలా వాథ దృశ్యతే ।

ద్వితీయే దివసే మృత్యుర్నాడీనిజ్ఞాత్పథాపిచిమ్ ॥

తా॥ ఏరోగియొక్క నాడీ మలోపేతముగను శీఘ్రగతిగలిగి యును శీతలముగను గనుపడినయెడల అట్టిరోగి రెండవదినంబు యుజునాగ్రజానికదనంబున కేగును.

గ్రంథాంతరే

శ్లో॥ స్థిరా నాడీ భవేద్యస్య విద్యుద్ద్యుతిరివేక్షతే ।

ద్వినైకం జీవితం తస్య ద్వితీయే మృత్యురేవచ ॥

తా॥ ఏరోగియొక్క నాడీ చాలతొలఁచు స్థిరముగ నుండి మోఱువలె తళుక్కుమని కనుపడి కనుపడక యుండునో అట్టిమనుజుఁ డొక దినము జీవిం ది రెండవ దినంబున దండధతుని చంఠఁజేతును.

అస్థి చు

శ్లో॥ శీఘ్రానాడి మహాపేలా మధ్యాహ్నేఽగ్నిగమో జ్వరః ।

దిన్తైకం జీవితం తస్య ద్వితీయేఽహ్ని మియేక సః ॥

తా॥ ఏకోగియొక్క త్రిదోషవాడి మలయు క్తమై శీఘ్రముగ
జుచుచు మధ్యాహ్న కాలమందు అగ్ని తుల్యమగు జ్వరము వచ్చిన
మీదల అట్టిరోగి ములుచినయుగ మార్తాండనండనుని గృహంబున
గిగును.

క్షంధాస్తరే

శ్లో॥ స్థిత్యా నాడి ముఖే యస్య యద్యజ్ఞోతిరివేక్షతే ।

దిన్తైకం జీవితం తస్య ద్వితీయే మరణం భ్రువమ్ ॥

తా॥ ఏమనుజునియొక్క నాడి ముఖంబున నిలిచి నిలిచి వర్ష
మకుపుడు మెఱపుమెఱయు తేటంగున మిగుల తీవ్రగతిగలిగి
ముండనేని అట్టివాఁ డొకదినంబు జీవిచి ములుచినంబున వైవస్వ
కాలయంబున కేగును.

ద్వాదశయామమృత్యు నాడిలక్షణము

శ్లో॥ గతిం భ్రమరక ప్లేనా వచ్ఛేదకదినేన తు ।

స్కంధేచ స్పందనే నిత్యం పునర్గచ్ఛతి చాంగులౌ ॥

మధ్యే ద్వాదశయామానాం మృత్యురేవ సంశయః ॥

తా॥ ఏమనుజునియొక్క నాడి తుమ్మెదవలె రుమ్ముమని పరు
జుచును భుజములయందగు చలించుచును అంగుళములయందు చలించు
కయుండునో అట్టిమనుజుండు పండ్రెండుయామములలోపల శ్వామలా
తిపురంబున కేగును.

దివా స్తమృత్యునాడి లక్షణము

శ్లో॥ మరణే దమత కాకానా భవేదేదినేన చ ॥

తా॥ దినాంతమునందు మరణము గలిగెడు మనుజునికి నాడి డచుకుమునలె నుండును.

ఆటవయామమృత్యునాడిలక్షణము

శ్లో॥ మధ్యే శ్వాసమా నాడి యది తిష్ఠతి నిశ్చితా ।

వర్షిస్తు ప్రకారై స్తస్య మృత్యుర్జేయా విచక్షణైః ॥

తా॥ ఏమనుజునియొక్క అంగుష్ఠమూలముం దుండు నాడు లన్ని యు మధ్యమాంగళియందు రేఖాసమంబుగ నుండుటయు కాక నిశ్చలముగ నుండునో అట్టిమనుజుఁ డాటుయామంబులలో మృత్యుఁ డగును.

సార్థయామమృత్యునాడి లక్షణము

శ్లో॥ ద్వ్యంగుళా బాహ్యతో న డీ మధ్యే రేఖాబహిర్యథా ।

సార్థప్రహరకాన్మృత్యుర్జాఘతే నాత్రి సంశయః ॥

తా॥ ఏపురుషునియొక్కనాడి తర్జనీమధ్య మాంగళములను వదలి అనామికయందుమాత్రము సంచరించుచు దానికింద రేఖా కారంబుగ స్పృశింపుచు డెడినో అట్టివాఁ డొకటిన్న న యామములో మృత్యువు పొలుగును.

ఆర్థయామమృత్యునాడి లక్షణము

శ్లో॥ చలా చలితవేగాచ నాసి కాధారసంయుతా ।

శీఘ్రా దృశ్యతే యాచ మామమధ్యేచ మృత్యుతా ॥

తా॥ ఏవోనియొక్కనాడి మాఝలయొక్క శ్వాసోచ్ఛ్వాసముల ఆధారముతోఁ గూడినదై వాఁగలచును చంచలముగను శీతలముగ నుండెనేని అట్టివోని ఒకయామము లోపల మరణమును జెందును.

(X ం థా వ్ర రే

శ్లో॥ అంగుష్ఠముః అతో గాఢే ద్వ్యంగుళే యది నాడికా ।

ప్రహరాధాద్ధుసీర్మత్స్యం జానీయాద్వ విచక్షణః ॥

తా॥ అంగుష్ఠముః ముసం దుండునాడు లాస్థానంబును వదలి
దండుగుళములను క్రిందుగాదుధ్యమానామికలయందు నడుచుచుండ
రి అట్టివాఁ డర్థయామముశోపల జ్ఞాతురౌత్పదనంబున కేగును.

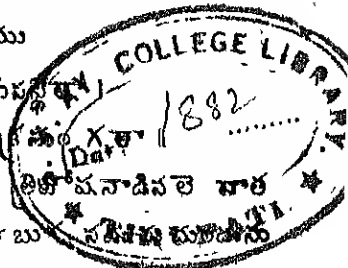
భూతజ్వరనాడి లక్షణము

శ్లో॥ తథా భూతాభివంగే హి త్రిదోషవదుపన్యసే ॥

సమాంగా పహతే నాడి తథా నచ త్రిదోషాః ॥

తా॥ భూతాభివంగము గలవానినాడి త్రిదోషనాడివలె వార

త్తక్షేప్తంబులు నుండు లితమయి నుండు కారము

రోగరహితాపమృత్స్యనాడి లక్షణము

శ్లో॥ అపమృత్స్యర్న రోగాచ్చ నాడి తత్సన్నిపాతవత్ ॥

తా॥ రోగరహితంబు అపమృత్స్యవును గాంబెడువానినాడి
న్ని పాతనాడివలె నుండును.

దుష్టపిత్తనాడి లక్షణము

శ్లో॥ సోక్తం వాగికథం దుష్టం పిత్తం సహతి దారుణమ్ ॥

పిత్తస్థానం నిజానీయాభ్యేషజం తస్య కారయేత్ ॥

తా॥ ఏమనుజునికే వాతక్షేప్తనాడులు మిగులు అల్పంబుగను
పిత్తనాడి అతిదారుణంబుగను నడుచుచుండనేని అది దుష్టపిత్తమని
యెఱింగి వైద్యుడు చికిత్స జేయవలయును.

నదోష నిర్దోషనాడి లక్షణము

శ్లో॥ నాడి యథా కావగతిస్త్రయాగాం ప్రకోపశాస్తాదిభిరేవ

భూయః । వాతాదిదోషేచ వవేత్సరోపా స్థూలైర్బుగా
పాకనిన్ద్రికే స్మృత్ ॥

తా॥ నాడిగదావారపి త్రస్తేష్టయ్యత క్తంబుగ నుండును, ముఁ
యనది వాతాది రోగంబులయందు ప్రకోపంబుగను సీరోగంబు;
శాంతత్యమును బొంది యథార్థిగను వాతాదిదోషంబున రోగయు॥
మయిప్రకోపంబుగను పాశాది జద్ధంబున స్థూలంబుగను అల్పంబుగన
నడుచుచుండును,

జ్వరదాహ సన్నిపాత నాడిలక్షణము

శ్లో॥ ప్లవప్రబలతాం యాతి జ్వరదాహభిభూతయే ।

సన్నిపాతికరూపేణ భవన్తి సర్వవేదనాః ।

తా॥ నాడి సన్నిపాతతుల్యముగ మిగుల తాపయుక్త జ్వరము
గలరోగికి మిక్కిలి చెరుట వడియుచు నడుచుచుండుటయేకాక పై న
దాహరింపబడు చిహ్నములుగల జ్వరము దాహము ఇవి సన్నిపాత
మున జనించెనేని యనేక వేదనలం గలుగఁజేయును,

జ్వరప్రకోపనాడి లక్షణము

శ్లో॥ జ్వర ప్రకోపే ధమసీ సోష్ణా వేగవతీ భవేత్ ॥

తా॥ నాడి జ్వరప్రకోపమునందు ఉష్ణముగను అతివేగముగన
నడుచుచుండును,

మలాజ్జీర్ణేష్టదోష నాడిలక్షణము

శ్లో॥ మలాజ్జీర్ణేన నితరాం స్పృష్టనం పరికీర్తితమ్ ।

నాడి శస్త్రుసమా మన్దా శీతలా శ్లేష్మదోభా ॥

తా॥ నాడి మలాధిక్యము అజీర్ణము వీనియందు మద్దముగ
చలించుచుండును, మరియు నాడి శ్లేష్మాధిక్యంబున శీతలముగన
తంతునదృశంబుగను మందముగ నుండును,

వారపిత్తము శ్లేష్మవారములనాడిలక్షణము

శ్లో॥ చంచలా తరళా స్థూలా కఠినా వారపిత్తభా ।

ఈనచ్చ దృశ్యతే తూష్ణా మన్దా సోష్ణేష్టవారభా ॥

తా॥ బాతపి త్రరోగంబున చంచలముగను ప్రకాశముగను
లముగను కఠినముగను నడుచుచుండును, మఱియు, శ్లేష్మవాద
గంబున నాడి కించిదుష్టముగను మందముగను నడుచుచుండును,

అల్పశ్లేష్మము ప్రబలబాతము ఉష్ణబాతము,
వీటి నాడిలక్షణము

శ్లో॥ నిరంతరం ఖరం రూక్షం మస్తశ్లేష్మాతిబాతలా ।
రూక్షబాతా భవేత్తస్య నాడి స్యాత్పిండసన్నిభా ॥

తా॥ నాడి అల్పశ్లేష్మరోగమునందును ప్రబల బాతరోగము
నందును నిరంతరము, తీక్షణముగను ఉష్ణముగను నడుచుచుండును,
మఱియు నాడి ఉష్ణబాతమునందు పిండమువలె నడుచుచుండును,

సహజబాతము తీవ్రబాతము వీనియొక్క లక్షణము

శ్లో॥ సౌమ్యా శూక్ష్మాస్థిరా నాడి సహజబాతబా ।
స్థూలాచ కఠినా శీఘ్రా స్పందతే తీవ్రమాకుతే ॥

తా॥ ఏమనుజానిక సౌమ్యంబుగను సూక్ష్మముగను స్థిరముగను
మందముగను స్థూలముగను శీఘ్రముగను నాడి నడిచునేని అది తీవ్ర
బాతంబని యెఱుంగవలయును.

దుష్టరక్తనాడిలక్షణము

శ్లో॥ మధ్యే కరే మహేన్నాడి యది సస్తర్నితాఘ్రవమ్ ।
తదా నూనం మనుష్యాణాం కుభిరాపూరితా మలాః ॥

తా॥ దుష్టరక్తము శరీమందు వృద్ధిపొందెనేని యారక్తము
సచ్యమానాశయమునందలి మలంబుతో జేరి సంతాపయుక్తమయి
మధ్యకూస్తంబున చలిచుచుండును.

భూతజ్వర ఏకాహికజ్వర విషమజ్వర నాడీలక్షణము

శ్లో॥ భూతజ్వరే సేకశ్చవాతినేగా ధావన్తి సద్వ్యోహియథాభిగామా
ఏకాహికేన క్వచన ప్రహరే శ్శణాంతగామీ విషమజ్వరేణ

తా॥ భూతజ్వరమునందలినాడి సముద్రగామిను అగునదులఁ
దంబున సతివేగంబుగను మఱియు ఏకాహికజ్వరము విషమజ్వరఁ
వీనియందు నాడి కొంతకాలం బతివేగంబుగను నిలిచి నిలిచియ
బనుచుండును

ద్వాప్తహిక త్రాహిక చాతుర్థికజ్వర నాడీలక్షణము

శ్లో॥ ద్వితీయకే వాథ తృతీయచ్యుతి

యోగ్యచ్చన్తి తప్తాభ్రమిన శ్రమేణ॥

తా॥ నాడి ద్వాప్తహికము త్రాహికము చాతుర్థికము వీ
యిందగు మిగుల ఉష్ణంబుతోఁజూడి తుమ్మదవలెఁ బనుచునుండును.

అజీర్ణనాడీలక్షణము

శ్లో॥ అజీర్ణేతు భవేన్నాడీ కఠినా పరితో జడా॥

ప్రసన్నాతు ద్దుతా శుద్ధ త్వరితాచ ప్రవర్తతే॥

తా॥ నాడి అజీర్ణంబున కఠినముగను సర్వత్ర జడముగను
అశుద్ధముగను వేగముగను పడుచుచుండును.

మందాగ్నినాడీలక్షణము

శ్లో॥ మందాగ్ని శ్రీణతాం యాతి నాడీ హంసాకృతిస్తథా॥

తా॥ మందాగ్ని గలవాని నాడి శ్రీకంటై హంసవలె పడుచు
చుండును.

దీప్తిగానము

శ్లో॥ అష్టాధ్యాయము దీప్తిగానము వేదవేదములై ।

తా॥ దీప్తిగానము నాదీ అష్టాధ్యాయము వేదముగను నడుచుచుండును.

అగ్ని మాధ్యమము గ్రహణీ వినియోగము నాదీ అష్టాధ్యాయము

శ్లో॥ పాదేచ హంసగమనా త రే మంత్రాః సప్తమా ।

తస్మాగ్నేర్మందరా జేహే శ్విధవా గ్రహణీగతః ॥

తా॥ అగ్నిమాధ్యమము గ్రహణీగమనా వినియోగము నాదీ పాదంబున హంసవలెను హస్తంబున కప్పవలెను నడుచుచుండును.

నా దీ నిర్ణయము

సంపూర్ణము.

కళాభానువిజయము

అను చక్కని శృంగార నవల

ఈ నవలను క్రింది స్త్రీ పురుషులు బాగురందలును చదివి విజయమును సులభముగా గ్రహించునట్లు తేటతెనుగు మాటలతో వ్రాయఁబడినది.

ఈ కాలమునం దనేక నవలలు వెలువడియున్నవి కదా! వానన్నింటిని జడువరులు చూచియే యుడుకు ఐనను ఈ నవలతో నమమగు నవల యిదివఱకెందును వెలువడి యుండలేదని నొక్కి చెప్పవలయును ఏలయునఁగా ఈ కళానాయకఁడగు కళాభానుఁ శైర్యదైర్యగాంభీర్యదార్య తేజోమహిమాతి శత్రుంబులును కథానాయిక యగు భువనమోహిని సాత్వికత్య పరమగు కుణిత్యమ నొతియు గొనియాడఁదగినవి (కళాభానునకు వసుంధరుఁడనునామౌ తరము గలదు) భేండాబైరవుని పూజాధురంధరత్వము వాని ప్రతపక్షును చొగడఁదగినవి బేతాళుని భేండాబైరవుఁడు బంధించుటయు గళాభానుఁడు పరనారాధనానాగ్రహము చొంది భేండాబైరవుని వాని యనుచరులకు నహా సంహరించి యదివఱకు భేండాబైరవుఁడు వెటగొనియున్న భువనమోహినినొన్నగు స్త్రీలను బుతుఁబులును జేరి విడిపించి బేతాళుని బంధవిముక్తి జేయుటయు మొదలగు ఘట్టము లతివర్తనయములు ఇందు బేతాళుని మా యోసాయము లద్భుతముగ నుండును వేయేల! మొత్తముమీఁద యీ నవల నవరసానితాని యుక్తమై చడువకుట నునస్సునగు సానందము గలిగించికడవఱకు దీనిని చదివినఁగాని తృప్తియొందదనిపించును.

వెల 4-00

శ్రీ వీరబ్రహ్మణ్యగారి చరిత్రము (బుట్టకథ)

శ్రీ కందిమల్లయనల్లె పోతులూరి వీరబ్రహ్మణ్యగారిచరిత్రను బుట్టకథ (జంగమకథ) రూపమున యింతవరకు యెవ్వరు ప్రకటింప లేదు. సామాన్య విద్యావంతులకు పామరజనంబులకు సులభముగ అర్థమగునటుల వ్రాయించి ప్రకటించితిమి కథ మొదటినుండి కడవఁకు క్రమముగ సాగింపబడినది. జంగముకథ (సుద్దులు) చెప్పి జీవించు జంగముగా రీకథను సేర్పినచో ప్రజలకు సంతోషకృత్తవచ్చును. 2-00

గ్రంథముల ప్రకారము

విశ్వేశ్వర పూజావిధానము	1-00	వైమన శతకము	1-50
పెద్దబాలశతకము	7-00	కుమారి శతకము	1-50
జయరామ బాలశతకము	3-00	కుమార శతకము	1-50
తెలుగు ఎక్కాలు 100 వక్తలు	0-50	భారత సాహిత్యము	4-00
చంద్ర హరిహర బాలశతకము	2-00	నరసింహ శతకము	3-00
దస్తావేజాల మతలములు	10-00	గజేంద్రమోక్షము	3-00
పంచభాషలబోధన	2-00	ప్రథమకాండం అమరము	3-00
మహావైశ్యాన శతకము	10-00	మహావైశ్యాన శతకము	3-00
పైకుంఠ సాక్షులు	0-50	తాశ్వరీ శతకము	3-00
ముగ్గుల పుస్తకము	3-00	అత్తలింగ శతకము	3-00
కృష్ణుల పుస్తకము	15-00	కాళీశత్రు శతకము	3-00
గణితబోధన పుస్తకము	2-00	తామరార శతకము	3-00
వలచరిత్ర ద్వీపద	10-00	మల్లికార్జున శతకము	3-00
ఉత్తరరామాయణము పద్యకావ్యము	40-00	భాగ్యం శతకము	3-00
త్రిరంగనాథ రామాయణము (ద్విపదకావ్యము)	40-00	వచన గ్రంథములు	40-00
శతకములు	1-50	భట్టి విక్రమాదిత్యుని కథలు (పైంజు)	10-00
సుమతి శతకము	1-50	భట్టి విక్రమాదిత్యుని కథ చిన్నది	30-00
కృష్ణ శతకము	1-50	కళాభాను విజయము	40-00
రామరామ శతకము	1-50	అపూర్వ చింతామణి (పైంజు)	20-00
		కాళీ తామరార శతకము	

గంగమ్మజాతర వేషపు కథ	3-00
మర్యాదరామన్న కథలు	3-00
సుంకరి కొండడి వేషపు కథ	3-00
నలుగురు మంత్రిలు కథలు	10-00
విద్యోగకథామంజరి	10-00
విరాటపర్వం జంగం కథ	10-00
పంచపాండవుల వనవాసము	10-00
పంచపాండవుల అజ్ఞాతవాసము	20-00
బొమ్మల బాలనాగమ్మ కథ	10-00
గయోపాఖ్యానం జంగం కథ	10-00
పెద్ద బాబ్బిలిరాజు కథ	10-00
దేశింగురాజు కథ	10-00
కామమ్మ కథ	4-00
కాంభోజరాజు కథ	4-00
లక్ష్మమ్మ కథ	3-00
చిన్నమ్మ కథ	3-00
అరు మరాటీలు కథ	0-50
పురూరవ చక్రవర్తి కథ	6-00
నీల భ కవిజయము	20-00

మైరావణ చరిత్ర (చిన్నది)	0-50
నలమహారాజు కథ	10-00
నల్లతంగాల్ కథ	4-00
కమ్మదారి పణిపి పలుకాలరాజు కథ	4-00
శ్రీమహాకవి నరసింహకవి కథలు	4-00
మననకామరాజు కథ	20-00
చిత్తూరుజిల్లా అదాలతు కోర్టుదీర్పు	10-00
కబీరుదాసు చరిత్ర (పెద్దది)	40-00
చార్లెస్ డర్వీను అంగా నలుగురు శక్తిదల చరిత్ర	20-00
హరిశ్చంద్ర వచనం (పెద్దది)	20-00
భద్రాచల రామదాసు చరిత్ర	10-00
సూర్యచంద్రుల కథ	0-50
శతకంఠ రామాయణము వచనం	30-00
సహస్రకంఠ రామాయణము వచనం	30-00
శరీర మర్మశాస్త్రము అనేక పటములతో	30-00
పరమానంద శిష్యులు	6-00
శుకన ప్రతి కథలు	20-00
భోజి కాళిదాసు కథలు	10-00
పదునాఱురాజుల కథలు	10-00

తూర్వాకామ్యుత్తరసాంము

సన్యాసమృగద	10-00	ధర్మాంగధ చరిత్ర పాముపాట	6-00
కాలక్షాత్రములు	6-00	గంగా వివాహము	6-00
వచనకాలజ్ఞానము	3-00	కుశలాయనము	4-00
ధగవన్నాప సుకీర్తనలు	4-00	పరహవతారి చరిత్ర	4-00
ఆత్మబోధామృత తత్వములు	4-00	శశిశేఖాపరిణయము పదం	4-00
కవీంద్రుని పదాలు	4-00	లంకాగ్రామము	4-00
త్యాగరాయకృతులు	0-50	లక్ష్మణమూర్తి పదం	4-00
పెద్దదాసు చరిత్ర	3-00	వాటకము లా	
కృతలవ కుశ్యల చరిత్ర	10-00	మంత్రసుంట శశిశేఖ పరిణయనాటకము	6-00
కుశలపుర యుద్ధము	10-00	వేదశైల చిత్రాంగి నాటకము	10-00
తెనాలి రామకృష్ణుని కథలు పెద్దది	10-00	చింతసుంట గయోపాఖ్యాన నాటకం	6-00
చిన్నది	3-00	లేపాక్షి రామాయణము	20-00
గుల్బర్గాకావలి కథ	10-00	గయోపాఖ్యాన నాటకం	6-00
అభిమన్యునియుద్ధం (పద్మసూహము)	20-00	బెజుమూరు కళ్యాణోదయ నాటకం	6-00
ప్రతములు	20-00	గరుడాచల నాటకము	6-00
28 వ్రతములు	20-00	సారంగధరి నాటకము	4-00
త్రినాథ వ్రతకల్పము	1-50	యక్షప్రశ్నలు	4-00
6 వ్రతములు	6-00	తిరువళ్ళూరు హరిశ్చంద్ర నాటకము	10-00
కేదారేశ్వర వ్రతకల్పము	1-50	సుబ్బకవి ప్రహరణ నాటకము	10-00
	4-00	యిగుడుపూరు కృష్ణవిజయ మను కంఠవధ నాటకం	10-00

ఈ గ్రంథము పరబ్రహ్మమును తెలియఁజేయుచున్నది. అందును
5 కై లనేక రహస్య విషయములసంతయు ప్రకటింపఁబడియున్నది.

కుక్కుట శాస్త్రము

6-00

అన్ని శాస్త్రములకంటె కుక్కుట శాస్త్రము ముఖ్యమైనది. అందు-
భుత్వము వారు సహితము దాని నాచరించుచు నుండుటచేత, ఈ గ్రంథ-
మున కోళ్ళకు నెంచు విధానము, కుక్కుట కోడిముల పురాణము, ఏకతా-
మము, ఉచ్చ సేచజాతుల జెలిసికొను పద్ధతము, వాడేపకముల తయ-
రారు, పందెమున జయముగాంచుటకీ గ్రంథమును పనికిఁగలదు. ఇత-
రముల గ్రహించినచో విజయమును నాధిపత్యమును జరిగెను. ఇందున
సమస్త పశుసంపద పశువృద్ధిజేయునటులు, నేగా కుక్కుట శాస్త్రమును నదివి నేర్చు-
నందరు పెంపొందించి విశేషలాభమును పొందుకొనుచున్నాము.

మిలిటరీ పాక శాస్త్రము

10-00

మాంసవజీనితమునకు శాకాహారిముతోపాటు మూలన హరిమును
పరమనక తప్పదు. ఈ గ్రంథమువలన మాంసాహారిమును మిఠినివ
యెవరికి వారు తయారుచేసికొన వీలుబడును మాంసాహారిమును క్రొత్త
తిలో రుచికరముగ చేసికొనగోరు ప్రతి స్త్రీ పురుషుడు ఈ గ్రంథవ
చదివి తీరదగినది.

పుత్రసంతాన సంజీవినునె

సీసా 1-కి 15-1

ఈ సంజీవినునెను ఉదయము 2 దమ్ముడీలు తూనిక చొప్పున
కోజులు నేవించినచో వాయువు, పితృములను ఖండించి సంతానము క-
జేయు గొప్ప ఔషధరాజము పుత్రసంతానము కలుగకూడదు. ఇందు
ఆటంగము చేయు ఔషధములను ఖండించి, ఈ అమూల్యమయిన సంజీవిను-
భుజించిన మరునెలలోనే పుత్రసంతానము కలుగజేయు గొప్ప ఔషధరా-
జము ఈ పుత్రసంతాన సంజీవినునెను కొని ఒక పర్యాయము మిఠిని
స్త్రీలకు యిచ్చి చూడడు. పుత్రసంతానముగానె పరమశ్రేష్ఠమైనది.
పాటికి పరప్రసాది. పుత్రులులేనివానికి పుత్రసంతానమును కలుగజేసి-
గింప జేయుమహా ఔషధము నె యిది గెలుకటియే యనరగును. ఇది సేవించు
ఔషధముతో పశ్చిమంబున.

తేలు రాటుకు పుండు

సీసా 6-కి 18

ఇది నూతనముగాక నివృత్తబడిన అమ్మతి పరిమహాషధము. గీనిని పుష్కయో-

సి. వి. కృష్ణా బుక్ డిపో, తపాలపెట్టు నెం. 1806 మదరాసు-7

1-నిమిషములలోపలభూగోళగ్రూహభాగము చల్లార్చి చల్లదనముకలిగించును. 1-బుడ్డి 1-కి 20-0

ర క్తశుద్ధి అమృత సంజీవి కల్పం (ఇది నరములకు, ఎముకలకు వ్యయమున సంజీవికల్పం)

మిత్రులారా! ప్రసిద్ధిచెందని మూలికలు, మొదలగు విలువ
 త్తువ వస్తువులనుచేర్చి మిక్కిలి రుచికరముగాతయారించి గణినగొప్ప జ్ఞా-
 ను స్త్రీ పురుషులిరువురును వుపయోగించవచ్చును. పథ్యములేదు. ర క్త-
 శుద్ధి అమృతసంజీవి కల్పం తేజామును సేవించినచో బలహీనం తలత్రిప్పట
 సగమును పుచ్చుకొని బలమునుకలిగి బి దేహదారుశ్యమునుకలుగ చే-
 నుచుంట్రిగొప్పయశాషధరాజము, శిర్భి శక్తి తేనివారికి. యాయశాషధమునుపు-
 స్పృశకలిగి కలిగించిత్వరలో జ్యేష్ఠముకలిగించి ర క్తమును వృద్ధిపరిచి నిద్ర-
 రాగి నిద్ర కలుగజేయును, బలమునిచ్చు గొప్ప యశాషధరాజము. ర క్తశ-
 శుద్ధి అమృత సంజీవి కల్పం సేవించుటవలన నడుమునొప్పి, కాళ్ళు చేతులులాగు-
 త్తియు, వాతవీరు, చిత్తిపీరు పీడిని ఖండించి దేహాగోగ్యము కలుగుజేయు-
 మృతసంజీవిగిరిశికలు 100 గులికలు సీసాకి 50-0

ఈమందు పలువిధములై నజీవాధారసత్తువకలుగువస్తువులతోను పు-
 యితోనుతమియించుచుబడిచి, స్త్రీ పురుషులయిరువురునువాడవచ్చును. అ-
 ప్పయశాషధరాజముకలుగుస్వస్థస్థ-లితముసోమరితనంబలహీనతరుచి నేకుండు
 జ్యేష్ఠమునిద్రతేకుచుటనాడినరములుబలహీనమగుట ఆకలి లేకుండుట నడువ-
 స్థముజ్యేష్ఠముజ్యేష్ఠముకొనుటకపోగొట్టిదేహమునకున్ను నరములకుయెముకల
 లకునిచ్చిసర్వవృద్ధి రక్తమునుశుద్ధిపరిచినరములకు ఎముకలకు ర క్తంప్రసరిం-
 చనిచ్చును. స్త్రీ పురుషు లిరువర్లు సేవించిన పుత్రసంతానము బడయుదుర
 రగీత స్వర చింతామణి 2-సీసాలు 10-0

ఈమందు చాడునట్టి శక్తిని అధికపఱచును. కోకిలమువలె స్వరప-
 యనట్టి పరమ యశాషధరాజు గొంతలోవ్రణం, గజగజపు నీనిని మాన్చి-
 గు. సంజీత విద్యాంసులకు ప్రసంగం జేయవాలిలకు యిది ముఖ్యజ్ఞా-
 నంబుగి.

క రో గ ని వా ర ణే బుడ్డి 1-కి 12-00

తీరువ్యాధులు—ముడగువాతం, చలంపాతం, పక్షవాతం, మోచేలు
 యపు, మేహవాతం. మోకాలువాపు, తిమిరువాయుపు, సూతిక వాయుపు-
 వాపు, తొడనొప్పి, దేహము స్థూలమగుట, అపానవాయువులు బైడి-
 చుట, కడుపుబ్బుట, మలమూత్రములను సరిచేసి అనోగ్యమునిచ్చును.

సి. వి. కృష్ణా బుక్ డిపో, తపాలపెట్టె నెం. 1805 నువరాసు-79

శ్రీ విషయముల గారి జీవిత చరిత్ర

గమున ప్రత్యక్షపాతర
వీరబ్రహ్మాండ స్వామివారి
రిత్ర మిందు చక్కగ వివ
రింపబడినది. ఇప్పటివరకు వెలువడిన
గంట విపులముగను, సర్వ
ముగ దెలియవలెనని కడు
గా వ్రాయించితిమి. వీర
గారములోని రహస్యములన్ని
లోడికరింపబడినవి. ఇది సకల
జముగ నుండవలెనను, తల
ఖ్యభాగములలో కాలజ్ఞాన
యించినాము. వేయేల ఈ

గమును బాలురును, బాలికలును, స్త్రీ పురుషులలో యువకుల
ందలు శతవృద్ధుల వఱకు బడువవలసిన విషయములు గలవు. అతి
భక్తి లో దళగరి కాగితములపై చక్కగ ముద్రించి పైందు
నుంచి అట్లుపై మూడు రంగులలో ముద్రింపబడిన చిత్రము గల
కెట్ కవరు వేయించి సామాన్యులకు గూడ అందుబాటులో నుండి
తక్కువ వెలనీ నిర్ణయించితిమి. వెల 5-00

వేమన నీతి వద్య రత్నావళి

1116 పద్యములు, 18 శ్లోకాలు, భావసహితము

గంధ సుంధాతలు: శ్రీ నేదునూరి వీరవేంకటాద్రి, వేంకటరామానుజుం
ఈ రత్నావళి శ్రీ నేదునూరి వారిచే అనేక నూతన విషయ
లు యెవరూ కనుగొనలేని అపూర్వమైన సమస్యలుగల పుస్తకము
టులయి సిద్ధముగా నున్నది.

ఈమధ్యలో వెలువడిన పెరివేమన గ్రంథములకు మా వేమన
గి గ్రంథములకు చాల సహస్రాంశముల తేడాతో యున్న అపూర్వ
తన గ్రంథరాజము. 5-00

సి. వి. కృష్ణా బుక్ డిపో, తపాలుపెట్టె నెం. 1805 మదరాసు-1